

**Gentse
Ouderenraad**

MEMORANDUM voor een leeftijdsvriendelijke stad

Hoe kan het Gentse stadsbestuur het leven
van ouderen verbeteren?

Hoe kan het Gentse stadsbestuur het leven van ouderen verbeteren?

Gent is voortdurend in verandering. Waar we in onze stad nog steeds een vergroening kennen, zet ook de vergrijzing (stijgend aandeel van inwoners boven 65 jaar) en de verzilvering (stijgend aandeel van inwoners boven 80 jaar) door. Die evolutie zal zich minstens tot 2030 verderzetten. Volgens Statbel zou de vergrijzing van de bevolking vanaf 2040, afhankelijk van de evolutie van de levensverwachting, stabiel kunnen blijven door de geleidelijke uitdoving van het babyboomeffect.

De groep Gentse ouderen¹ kenmerkt zich door een grote heterogeniteit, niet enkel in leeftijd maar ook door de verschillende maatschappelijke contexten waarin ze leven. Omgaan met groeiende diversiteit, een toegenomen onveiligheidsgevoel, drukker verkeer, stijgende ongelijkheid, druk op de beschikbare ruimte, ... verandert het samenleven tussen mensen. De fysieke en mentale ruimte die ouderen kunnen innemen in de stad staat onder druk.

Onder de noemer vermaatschappelijking wordt steeds meer ingezet op buurtgerichte informele zorg en op mantelzorg. De verantwoordelijkheid voor de maatschappelijke zorgverlening verschuift van de overheid naar de inzet van familieleden, vrienden, vrijwilligers en sociale netwerken. Ook op ouderen wordt alsmaar meer een beroep gedaan om zorgtaken op zich te nemen.

Een ontwikkeling die hiermee verband houdt is het vermarkten waarbij commerciële spelers opduiken in het zorgdomein. De marktlogica van concurrentie en winstmaximalisatie beheerst stilaan alle domeinen van het maatschappelijk leven, hoewel dit binnen de ouderenzorg voorlopig nog een eerder marginaal verschijnsel lijkt te zijn.

Een fenomeen dat een steeds grotere invloed uitoefent op het leven van ouderen is de digitale versnelling. Het maakt van digitale geletterdheid en mediawijsheid belangrijke thema's. Een aanzienlijke groep ouderen heeft om diverse redenen geen of beperkte toegang tot die digitale wereld en ervaart daardoor moeilijkheden om alledaagse handelingen tot een goed einde te brengen.

Het heersende klimaat waarin veiligheid centraal staat houdt heel wat ouderen bezig. Dat speelt zich niet enkel af in het domein van criminaliteit of overlast, maar ook in ageïsme of leeftijdsdiscriminatie, verkeersveiligheid, cyberrisico en mobiliteit in de publieke ruimte.

Tenslotte heerst er nogal wat sociale ongelijkheid onder Gentse ouderen. Inkomensongelijkheid is daarbij een belangrijke factor. Maar ook gezondheidsongelijkheid, psychische problemen, beperkte mobiliteit, de digitale kloof en een gebrek aan degelijke huisvesting zorgen voor kwetsbare situaties. Die kunnen leiden tot groter isolement, sociale uitsluiting en lagere maatschappelijke participatie.

Voor het stadsbestuur ligt er dus in de komende legislatuur heel wat werk² op de plank om het leven van ouderen te verbeteren. Met dit memorandum wil de Gentse Ouderenraad hiertoe bijdragen, vanuit zijn adviesfunctie en engagement voor het welzijn van leeftijdsgenoten in onze stad.

De Gentse Ouderenraad besloot om als voorbereiding op het memorandum zoveel mogelijk oudere Gentenaars te bevragen met een checklist³ rond de acht thema's die de Wereldgezondheidsorganisatie (WHO) naar voor schuift als basis voor een **'leeftijdsvriendelijke stad'**.

¹ Gent in cijfers: 44298 65-plussers op 267708 Gentenaars of 16.55% van de bevolking.

² 'De gemeenten beogen om op het lokale niveau duurzaam bij te dragen aan het welzijn van de burgers ...' - Decreet lokaal bestuur, Art. 2 § 1 (2018).

³ World Health Organization, Global Age-friendly Cities: A Guide, 2007. Gebaseerd op een bewerking door de Vlaamse Ouderenraad i.s.m. de Thomas More Hogeschool.

Inhoudsopgave: 8 speerpunten - 5 prioriteiten

1. Geef ouderen een structurele stem in het beleid van onze stad	1
→ Bied ouderen kansen om hun stem uit te brengen bij de verkiezingen.....	1
→ Veranker de positie van de Gentse Ouderenraad in het participatiebeleid.....	2
→ Stimuleer de samenwerking tussen ouderenraad, stadsbestuur en ambtenaren.....	3
→ Betrek ouderen bij diverse vormen van participatie op wijkniveau.....	4
→ Breng de noden van ouderen regelmatig in kaart.....	4
2. Transformeer de Gentse wijken tot gezonde, toegankelijke en verbindende ruimten	6
→ Realiseer de integrale toegankelijkheid van alle Gentse wijken.....	7
→ Betrek ouderen bij de inrichting van hun leefomgeving	7
→ Faciliteer diverse ontmoetingskansen in de buurt	8
→ Stimuleer dagelijkse beweging en laagdrempelige sportactiviteiten.....	9
→ Zorg voor aantrekkelijke rustplekken en groen in de stad.....	9
3. Bevorder de participatie en het engagement van ouderen	11
→ Erken, waardeer en ondersteun het verenigingsleven van en voor ouderen	12
→ Zorg voor een gevarieerd aanbod aan betaalbare activiteiten	12
→ Maak vrijwilligerswerk aantrekkelijk en toegankelijk voor ouderen	13
→ Werk drempels weg voor deelname aan sociale, culturele en sportieve activiteiten	14
→ Stimuleer intergenerationele en interculturele initiatieven.....	14
4. Garandeer een sterk lokaal gezondheids- en zorgbeleid voor ouderen	16
→ Maak van gezondheidspreventie een prioriteit.....	17
→ Blijf investeren in een kwalitatief hoogstaand gezondheids- en zorgaanbod	18
→ Breid het laagdrempelig aanbod aan psychologische ondersteuning uit.....	20
→ Maak werk van een sterk mantelzorgbeleid	21
→ Bouw verder aan een dementievriendelijke stad.....	22
5. Ontwikkel een levensloopbestendig lokaal woonbeleid	23
→ Ontwikkel een toekomstgerichte, levensloopbestendige visie op wonen	24
→ Ondersteun een kwalitatieve en betaalbare woonmarkt.....	25
→ Stimuleer toegankelijke woningaanpassingen voor ouderen.....	25
→ Zorg voor een diverse woonmix in de wijken	26
→ Werk oplossingen uit om energiearmoede tegen te gaan	27

6. Verzeker ouderen van een volwaardige plaats in de Gentse samenleving 28

- ➔ Bestrijd ageïsme, discriminatie en negatieve beeldvorming over ouderen 29
- ➔ Bied ouderen met beperking kansen om deel te nemen aan het leven in de stad..... 29
- ➔ Onderneem actie rond isolement en eenzaamheid..... 30
- ➔ Blijf inzetten op de ondersteuning van kwetsbare ouderen 31
- ➔ Zet verdere stappen in de strijd tegen onderbescherming en armoede..... 31

7. Informeer ouderen via heldere, actuele en inclusieve communicatie 33

- ➔ Bied alle informatie, communicatie en dienstverlening inclusief aan..... 34
- ➔ Breng de noden van ouderen op gebied van communicatie in kaart 34
- ➔ Stimuleer ouderen om digitaal bij te leren..... 35
- ➔ Zorg voor voldoende actuele informatie op wijkniveau..... 35
- ➔ Communiceer in toegankelijke, klare taal 36

8. Zorg dat ouderen zich vlot en comfortabel kunnen verplaatsen 37

- ➔ Maak werk van de implementatie van het voetgangersplan 38
- ➔ Garandeer de bereikbaarheid van voor ouderen belangrijke doelen 39
- ➔ Verzeker de verkeersveiligheid van voetgangers en fietsers 40
- ➔ Investeer in vervoer op maat voor minder mobiele Gentenaars 41
- ➔ Voer een rechtvaardig mobiliteitsbeleid 42

Bijlage: Resultaten van de checklist..... 44

Alle reacties op de checklist werden binnen een werkgroep anoniem verwerkt.

Bij elk speerpunt worden telkens enkele opmerkingen en suggesties uit de schriftelijke reacties geciteerd.

1. Geef ouderen een structurele stem in het beleid van onze stad (Maatschappelijke participatie en inspraak)

'Dit interesseert mij wel, maar geen idee eigenlijk of de stad rekening houdt met de opmerkingen van de adviesraad voor ouderen.'

'De perceptie leeft bij veel ouderen dat er nog te weinig met hen rekening wordt gehouden.'

'Nog nooit enige suggestie of vraag ontvangen. Maar 73 is natuurlijk niet oud 😊.'

'Voor mij loopt dit prima. Ik voel mij gehoord en ik weet waar ik mij kan laten horen.'

'Participatie is een hol woord als de mensen nadien niets meer horen van hun wensen. Dit kan echt beter.'

➔ Bied ouderen kansen om hun stem uit te brengen bij de verkiezingen

Stemmen is een fundamenteel recht. In 2024 is voor het eerst de opkomstplicht bij de lokale verkiezingen afgeschaft. Vooral mensen in een maatschappelijk kwetsbare positie, waaronder ouderen, dreigen af te haken. De stemgerechtigden zullen overtuigd moeten worden om toch hun stem uit te brengen. Want ouderen vertegenwoordigen een schat aan menselijk kapitaal en kunnen een waardevolle bijdrage leveren aan het debat over wat beter kan en moet in de maatschappij.

'De bevolking van het Vlaams Gewest vergrijsst in een snel tempo. Naast de veelbesproken gevolgen voor de pensioenen en gezondheidszorg, zijn ook de politieke gevolgen hiervan niet te onderschatten. Ouderen worden bijvoorbeeld steeds doorslaggevender in verkiezingen: vandaag omvat deze groep 26% van de stemgerechtigde bevolking. Oudere kiezers zijn vandaag even 'volatiel', dat wil zeggen dat

ze net als jongere leeftijdsgroepen vaak wisselen van partij tussen verkiezingen. En wanneer kiezers geneigd zijn om van partij te wisselen, neemt hun electoraal belang toe.⁴

Om ervoor te zorgen dat de belangen en bezorgdheden van oudere Gentenaars hun weerklank vinden in het beleid van de stad, is het essentieel dat zoveel mogelijk ouderen gaan stemmen.

We moeten erop kunnen rekenen dat de stad alles zal doen om de Gentse ouderen te betrekken die op drempels botsen bij het uitbrengen van hun stem. Die zijn legio: gebrek aan informatie, ontoegankelijke stemlokalen, tekort aan openbaar vervoer en vervoer op maat, te weinig voorbehouden parkeerplaatsen, weigering van ondersteuning door een naaste in het stemhokje, ... Drempels wegwerken is belangrijk, maar ook: de ouderen informeren waar de verkiezingen over gaan, aangeven waarom stemmen voor hen belangrijk is en ze oproepen om daadwerkelijk te gaan stemmen.

Van zijn kant wil de Gentse Ouderenraad via dit memorandum de lokale verkiezingen aangrijpen om de wensen en noden van ouderen duidelijk kenbaar te maken aan de huidige en toekomstige verkozen politici met het oog op het nieuwe bestuursakkoord en de meerjarenplanning.

Aanbevelingen:

- *Moedig ouderen aan om hun stem uit te brengen en werk samen met [‘leders stem telt’](#), een krachtenbundeling van middenveldorganisaties.*
- *Verspreid via gepaste kanalen duidelijke informatie over het [\(met hulp\)](#) stemmen.*
- *Kies zorgvuldig de locaties van stembureaus: nabijheid is belangrijk (bv. in woonzorgcentra en lokale dienstencentra). Voorzie eventueel mobiele stembureaus.*
- *Organiseer vervoer van deur tot deur (fietstaxi, vrijwilligersvervoer, ...) naar de stembureaus.*

➔ Veranker de positie van de Gentse Ouderenraad in het participatiebeleid

‘Een sterke ouderenraad draagt bij aan een gedragen lokaal (ouderen)beleid, afgestemd op de noden en wensen van de doelgroep. We blijven overtuigd van ouderenraden als structureel kanaal, aangevuld met andere vormen van participatie, bijvoorbeeld op maat van specifieke doelgroepen, via projecten of ad hoc. Het gaat daarbij om meer dan inspraak. Heel wat ouderen zijn bereid om mee te denken en mee te doen.’⁵

De Gentse Ouderenraad kijkt naar het stadsbeleid vanuit het perspectief van ouderen, en dit over alle beleidsdomeinen heen. De adviesraad brengt daarmee zowel ervaringsdeskundigheid als specifieke informatie binnen in het beleidsproces, naast aandacht voor de soms onvoorziene gevolgen die beleidsbeslissingen kunnen meebrengen voor (kwetsbare) ouderen.

Enthousiaste, geëngageerde Gentse ouderen met expertise op heel wat domeinen, zetten zich vrijwillig in voor de belangen van hun leeftijdsgenoten. Zo zorgt de ouderenraad voor continuïteit en fungeert als permanent aanspreekpunt, zowel voor de ouderen zelf als voor het beleid. Het lopende toekomst- en verandertraject garandeert de transitie naar een ouderenraad als dynamisch participatie-orgaan.

Aanbevelingen:

- *Ondersteun de Gentse Ouderenraad structureel op inhoudelijk, logistiek en financieel vlak.*

⁴ Politiek gedrag en attitudes van Vlaamse ouderen - Geròn Tijdschrift over ouder worden & samenleving, 2023.

⁵ Waarom ouderen betrekken bij het lokaal beleid - [Vlaamse Ouderenraad Lokaal](#), 2021.

- *Dien aanvragen voor advies in op een zodanig tijdstip, dat het advies van wezenlijke invloed kan zijn voor het te nemen besluit.*
- *Reageer op advies binnen een redelijke termijn en motiveer de beslissingen van het stadsbestuur.*
- *Organiseer jaarlijks een infosessie over realisaties die voor ouderen het verschil maken.*
- *Betrek de ouderenraad bij stadsbrede participatie-initiatieven.*

➔ **Stimuleer de samenwerking tussen ouderenraad, stadsbestuur en ambtenaren**

Als er iets is waar burgemeester, schepenen en de ouderenraad een gezamenlijke opgave van zouden kunnen maken die Gentenaars verbindt en mobiliseert, is het: **‘Hoe kunnen we zorgen dat alle ouderen nu en later een goed leven hebben in de stad?’**. Elk beleidsdomein: mobiliteit, wonen, publieke ruimte, welzijn, gezondheid, cultuur, vrije tijd, sport, ... heeft een impact op de leefwereld van ouderen.

Een transversale aanpak van het ouderenbeleid vraagt van ambtenaren permanente aandacht voor de consequenties van beleidsmaatregelen voor ouderen en afstemming bij beleidsdomeinoverschrijdende thema's, in overleg met de adviesraad en middenveldorganisaties.

We refereren hierbij graag naar één van de 4 uitgangspunten bij het label ‘Kindvriendelijke stad’, dat Gent in 2014 en 2020 telkens voor een periode van zes jaar keer heeft behaald: ‘Kindvriendelijkheid gaat over alle levensdomeinen van kinderen en jongeren en heeft dus consequenties voor alle beleidsdomeinen. Een kindvriendelijk beleid is met andere woorden een horizontaal beleid en werkt integraal.’⁶

Naar analogie met de kindersecretaris en het ambassadeursnetwerk van ‘Gent, kind- en jeugdvriendelijke stad’⁷ zouden de Gentse ouderen gebaat zijn bij een gelijkaardige constructie met de focus op ouderen. Een ouderensecretaris bewaart het helikopterzicht op dossiers met een impact op ouderen, heeft een aanspreekpersoon in elke dienst en houdt het thema ‘leeftijdsvriendelijke stad’ levend. Intergenerationele uitwisseling en samenwerking tussen beide ambtenaren komt alle Gentenaars ten goede.

Aanbevelingen:

- *Word lid van het netwerk [Age Friendly Cities](#) van de Wereldgezondheidsorganisatie (WHO).*
- *Introduceer een **leeftijdsvriendelijke toets** in alle departementen en stadsdiensten.*
- *Creëer een **‘ouderensecretaris’** die de kans krijgt zich bij te scholen in [psychosociale gerontologie](#).*
- *Stimuleer de schepenen van ouderenbeleid en participatie om vergaderingen van de Gentse Ouderenraad bij te wonen en regelmatig overleg te plegen.*
- *Plaats de adviesraden op de agenda van het college, de gemeenteraad en de commissies.*
- *Organiseer elk jaar een samenkomst van de adviesraden met schepenen en gemeenteraadsleden.*

⁶ Visie op kindvriendelijkheid - [Kindvriendelijke steden en gemeenten](#).

⁷ [Ambassadeurs](#) van Gent, kind- en jeugdvriendelijke stad.

➔ Betrek ouderen bij diverse vormen van participatie op wijkniveau

Voor ouderen is de eigen woonomgeving, de eigen buurt of wijk bijzonder belangrijk. De nabijheid en bereikbaarheid van bekende personen, goederen en diensten bepalen in hoge mate hun kwaliteit van leven. Vandaar dat leden van de lokale ouderenraden zich engageren in de eigen (ouderen)vereniging, zich maken nuttig in hun buurt, in woonzorgcentra, lokale dienstencentra of vrijwilligersorganisaties. Als ambassadeurs voor ouderenparticipatie zijn zij de ogen en oren van hun wijk.

De lokale ouderenraden willen een permanente dialoog aangaan met de wijkteams en actief deelnemen aan de hele waaier aan lokale inspraakmogelijkheden. 'Bij projecten waar participatieplatformen zoals klankbordgroepen, burger- en wijkdebatten of ateliers die zich buigen over lokale de plannen dienen ouderen systematisch te worden uitgenodigd en aangemoedigd om deel te nemen.'⁸

'De lokale ouderenraad, de lokale verenigingen, lokale dienstencentra, middenveldorganisaties, zorg- en dienstverleners, ... Zij kijken elk vanuit hun eigen bril naar het ouderenbeleid, kunnen vanuit hun domein noden capteren en mee nadenken over oplossingen.'⁹

Aanbevelingen:

- *Schep een kader waarin de lokale ouderenraden formeel als partners beschouwd worden in de Wijkactieteams.*
- *Organiseer interactie met de lokale ouderenraden binnen de adviesraad van lokale dienstencentra en de gebruikersraad van woonzorgcentra en assistentiewoningen.*
- *Betrek de lokale ouderenraden bij ad hoc participatietrajecten op wijkniveau.*

➔ Breng de noden van ouderen regelmatig in kaart

Ouderen leven langer, een nieuwe generatie dient zich aan, het aantal alleenwonende ouderen neemt toe en de maatschappelijke context verandert snel en vrij ingrijpend. In een samenleving die zo snel evolueert is het belangrijk om de noden van ouderen tijdig te capteren. Een onderzoek hiernaar levert waardevolle inzichten op over de knelpunten en uitdagingen die ouderen ervaren en over de kansen om hen een aangenaam leven in de stad te bezorgen.

Op de '[Active Ageing Index](#)' (AAI), een door de United Nations en Europese Commissie ontwikkelde meetlat voor wat de leefsituatie van ouderen betreft, prijkt België op de tiende plaats van alle EU-landen.¹⁰ Zweden staat aan kop, gevolgd door Denemarken en Nederland.

'Meten is weten' en een beleidsstimulans op het terrein, ook voor de stad. In het verleden hebben zowel de uitgebreide ouderenbehoefteonderzoeken, het registreren van noden door welzijnswerkers als de huisbezoeken bij kwetsbare ouderen hun nut bewezen. Daardoor konden de problemen, signalen en verzuchtingen van ouderen ook meer en beter tot hun recht komen in de tweejaarlijkse Signalenbundel en zo mogelijk tot oplossingen leiden. 'De data van 65-plussers blijken niet altijd te worden verzameld of op gelijke manier behandeld. Dit is een vorm van leeftijdsdiscriminatie.'¹¹

⁸ Voorstellen van de Stedelijke Seniorenraad betreffende het ouderenbeleid van de stad Gent voor de periode 2019-2024 (pag. 11).

⁹ Memorandum verkiezingen 2024 - Vlaamse Ouderenraad, 2023.

¹⁰ Nederlandse Ouderen in top vijf 'Active Ageing' Geròn, Tijdschrift over ouder worden & samenleving, 2020.

¹¹ Oud en digitaal: realiteit of utopie? J. Campens, A. Vercruyssen, D. Verté & N. De Witte, 2023.

Het is ondertussen van 2018 geleden dat er in Gent een ouderenbehoefteonderzoek¹² is doorgedaan. Daarbij worden ouderen als deskundigen actief betrokken bij de ontwikkeling en het verloop van het onderzoek. Het zou interessant zijn om na zoveel jaar na te gaan of de stad positief geëvolueerd is in bepaalde thema's of op sommige punten is achteruitgegaan. Het is ook een belangrijk kanaal om recent cijfermateriaal te verkrijgen.

Aanbevelingen:

- *Organiseer eenmaal per legislatuur een ouderenbehoefteonderzoek, in samenwerking met de Gentse Ouderenraad.*
- *Peil bij elk onderzoek specifiek naar de situatie van alleenwonende ouderen en 75-plussers.*

¹² Ouderenbehoefteonderzoek Gent - Verté E, De Witte N, Verté D., 2018.

2. Transformeer de Gentse wijken tot gezonde, toegankelijke en verbindende ruimten

(Publieke ruimte en gebouwen)

'De voetpaden liggen er op bepaalde plaatsen héél slecht bij, zelfs voor mensen die nog goed ter been zijn. Als zijn de voetpaden een ware hel. De vele putten in de weg schudden je volledig dooreen met pijn als gevolg.'

'Kan de stad geen overzicht maken van de openbare (en eventueel betalende) toiletten in de stad. Ik woon bvb. in Drongen en heb geen flauw benul waar er zich daar een openbaar toilet bevindt.'

'Er worden wel bomen geplant. Helaas te weinig in het centrum. Het is vooral in het hart van de stad dat de klimaatwijziging de temperatuur opdrijft en dat brede boomkruinen nodig zijn.'

'De stads-infrastructuur is vooral voorzien op "groene" mobiliteit en jonge mensen maar is helemaal niet afgestemd op oudere mensen.'

Ruimtelijke ordening, wonen en mobiliteit zijn nauw met elkaar verbonden. Naast het aanbieden van mobiliteit is het belangrijk ook te zorgen voor basisfuncties in de nabijheid van waar mensen wonen. Gezonde, toegankelijke en verbindende wijken maken 'ageing in place'¹³ mogelijk, zodat mensen actief ouder kunnen worden in hun eigen, gekende omgeving.

Het is de bedoeling dat alle ouderen kunnen blijven participeren aan het maatschappelijk leven, ook zij die niet meer zo goed ter been zijn, minder goed kunnen zien of horen, het allemaal niet meer zo goed kunnen onthouden, sneller vermoeid zijn ... Met het verstrijken van de jaren behoort trouwens iedereen op een bepaald punt in zijn leven tot die doelgroep, die bijgevolg erg divers is.

¹³ Ageing in place: een veelzijdig concept - Geròn Tijdschrift over ouder worden & samenleving, 2020.

Gent kan uiteraard niet achterblijven bij de evolutie naar een ‘smart city’ of [slimme stad](#), waar het prettig, veilig en gezond wonen is. Technologie moet daarbij leiden naar duurzame oplossingen voor complexe stedelijke uitdagingen van vandaag en morgen. Dat brengt alvast bij de planning en realisaties in de publieke ruimte een digitale revolutie teweeg die zijn voorgaande niet kent. Omdat er steeds meer ouderen in de stad wonen, is het van belang dat die slimme stad ook leeftijdsvriendelijk is. En dat er dus voldoende data over en door ouderen worden verzameld, om een data-gat¹⁴ te vermijden.

‘Huidige stedelijke ontwikkelingen houden echter vaak weinig rekening met de noden van oudere volwassenen. Het is daarom belangrijk om te weten welke rol de leefomgeving speelt in de mobiliteit en het welzijn van senioren. Met deze kennis is het vervolgens mogelijk om beleidsaanbevelingen op te stellen om steden senior-vriendelijk te maken’¹⁵.

➔ Realiseer de integrale toegankelijkheid van alle Gentse wijken

Integraal toegankelijke wijken vormen de sleutel tot de volwaardige maatschappelijke integratie en participatie van alle Gentenaars, jong en oud. Een zo groot mogelijke diversiteit van mensen moet op een vlotte, gebruiksvriendelijke en veilige manier gebruik kunnen maken van openbare ruimten, gebouwen, vervoermiddelen, informatie en diensten. Daarbij dient rekening gehouden met alle beperkingen, zowel zichtbare als minder zichtbare.

Aanbevelingen:

- *Verzamel data over alle Gentse wijken om te weten of ze integraal toegankelijk zijn¹⁶:*
 - *Bereikbaar: kan iedereen er geraken? zonder drempels of omwegen?*
 - *Betreedbaar: kan iedereen binnen? ook wie geen trappen kan nemen?*
 - *Bruikbaar: kunnen mensen doen wat ze van plan zijn?*
 - *Beschikbaar: is het er als mensen het nodig hebben?*
 - *Begrijpelijk: begrijpt iedereen alle informatie?*
 - *Bekend: weten mensen dat het er is? kunnen ze het gemakkelijk vinden?*
- *Voeg daar ‘Betaalbaar’ aan toe: zijn er financiële drempels?*

➔ Betrek ouderen bij de inrichting van hun leefomgeving

Ouderen willen uiteraard betrokken worden bij het uittekenen van de beleidsplannen op het vlak van toegankelijkheid en bij de inrichting van hun wijken. Vermits zij meestal niet technisch onderlegd zijn, kijken zij naar oplossingen vanuit hun eigen visie, ervaring of beperking. Een actieve samenwerking met de toegankelijkheidsambtenaren kan tot goede resultaten leiden. De inbreng van ouderen is weliswaar complementair, maar daarom niet minder nodig en waardevol.

Het thema keert regelmatig terug als agendapunt op de Gentse Ouderenraad en de lokale raden. Ook uit de reacties op de checklist ‘Gent, leeftijdsvriendelijke stad’ blijkt dat de aantrekkelijkheid en de toegankelijkheid van de openbare ruimte en gebouwen, of eerder het gebrek daaraan, heel wat Gentse ouderen bezighoudt. Zij stellen een aantal problemen aan de kaak en wijzen daarbij op de gevolgen die

¹⁴ Dataficatie en leeftijdsdiscriminatie - Cora Van Leeuwen & An Jacobs - Oud en digitaal: realiteit of utopie? 2023.

¹⁵ Verplaatsingsgedrag en welzijn van 65-plussers in Gent - GRAY Aging Young - UGent, 2023.

¹⁶ Jaarverslag Inter 2022: Samen naar meer toegankelijkheid #IedereenOveral.

hen verhinderen volwaardig deel te nemen aan het maatschappelijk en socio-cultureel leven in de stad. Voor sommige ouderen leidt dat tot uitsluiting, isolement en eenzaamheid.

De belangrijkste punten die als reactie op de checklist meermaals worden aangehaald en waaraan de stad meer aandacht dient te besteden zijn, in die volgorde:

begaanbare, veilige voetpaden - (buurt)winkels en bankautomaten op loopafstand - gemakkelijk te bereiken ontspanningsmogelijkheden en dienstverlening - voldoende groen, rustplekken en openbare toiletten - betrouwbaar openbaar vervoer met toegankelijke halteplaatsen - veilige fietspaden - netheid - aangepaste verlichting - meer parkeerplaatsen voor personen met een beperking.

Aanbevelingen:

- *Breng de bestaande situatie wijk per wijk in kaart in samenwerking met de lokale ouderenraad en documenteer de knelpunten.*
- *Bepaal in overleg met de oudere wijkbewoners het gewenste kwaliteitsniveau van de prioritair aan te passen punten.*
- *Maak samen een realistisch plan op om de aantrekkelijkheid en toegankelijkheid van de wijk te verbeteren, eventueel met voorlopige 'quick fixes'.*
- *Creëer in iedere wijk logische, bewandelbare routes op maat van ouderen.*

➔ **Faciliteer diverse ontmoetingskansen in de buurt**

'Wie wil bijdragen tot een leeftijdsvriendelijke omgeving, richt zich voornamelijk naar het lokale niveau: de eigen gemeente, buurt of straat. Via kleinschalige projecten, in samenwerking met andere lokale partners, krijgen leeftijdsvriendelijke initiatieven de grootste slaagkans.'¹⁷

Binnen de stad is de buurt het kloppend hart van de samenleving die mensen verbindt. Even het huis uit, gezellig samen iets eten of drinken, meedoen of helpen bij een activiteit, ... Warme ontmoetingsplekken, waar mensen elkaar tegenkomen en sociale contacten kunnen hebben, maken een wereld van verschil.

'Om de sociale cohesie te versterken voert de stad een beleid van 'ontmoeten en verbinden' Dit beleid moet nog worden versterkt, met bijzondere aandacht voor de vervreemding tussen de generaties o.m. omdat door de voortschrijdende vergrijzing binnen de vergrijzing de kans hierop toeneemt.'¹⁸

Aanbevelingen:

- *Blijf kleinschalige initiatieven zoals '[Samen aan zet](#)' financieel steunen.*
- *Betrek zoveel mogelijk ouderen bij het [Wijkbudget](#), van bij het verzamelen van ideeën tot het kiezen en uitvoeren van projecten.*
- *Zet bij buurtwerk verder in op repair cafés, leefstraten, intergenerationele en interculturele projecten, crea-ateliers en informele ruilsystemen.*
- *Ondersteun de Open Huizen/Buurthuizen die ouderen kansen bieden om zich te ontspannen, te ontplooiën, nuttig te maken en actief te blijven, als partners in de wijk.*

¹⁷ Leeftijdsvriendelijke gemeente: een hefboom voor actief ouder worden- Vlaamse Ouderenraad /2013/12.368/8.

¹⁸ Voorstellen van de Stedelijke Seniorenraad betreffende het ouderenbeleid van de stad Gent voor de periode 2019-2024 (pag.25).

→ Stimuleer dagelijkse beweging en laagdrempelige sportactiviteiten

Blijven bewegen en sporten is voor vitale én kwetsbare ouderen nodig om fysiek en mentaal gezond ouder te worden. Werken aan hun conditie, spierkracht, lenigheid en stabiliteit draagt ook bij aan het beperken van valrisico en de gevolgen van een val. De grootste belemmering om te bewegen in de openbare ruimte is zichzelf kwetsbaar voelen en denken er niet meer toe in staat te zijn.

Om ouderen in de openbare ruimte in beweging te brengen is het extra van belang dat die omgeving beweegvriendelijk wordt ingericht. Ze mogen er geen belemmeringen, zoals smalle en scheve voetpaden, ondervinden. En wie buitenshuis komt, moet af en toe gebruik kunnen maken van het toilet. Wat het publieke sanitair betreft is er in onze stad een serieuze inhaalbeweging¹⁹ nodig, met aandacht voor vrouwen, kinderen en personen met een beperking: de vele urinoirs in het straatbeeld zijn niet meer van deze tijd.

Opvallend is dat ouderen meer buiten bewegen, als ze in het bezit zijn van een hond. Hierdoor maken zij gemakkelijk contact met andere buurtbewoners, wat opnieuw een belangrijke motivatie is om te buiten te komen, waardoor het risico op isolatie en eenzaamheid vermindert.

Veel takken van sport (of bewegen) zijn populair bij ouderen, zoals wandelen, fietsen en zwemmen. Ook tafeltennis, petanque, tennis en volleybal zijn geschikt voor 65-plussers. Daarnaast is er een groot aanbod aan fitness, gymnastiek- en danslessen. Wie vroeger graag gevoetbald heeft kan aan wandelvoetbal doen. Het is voor ouderen belangrijk om die sporten veilig en rustig overdag te kunnen beoefenen.

Aanbevelingen:

- *Los het probleem van de slechte staat van de voetpaden en de vele obstakels op.*
- *Vervang alle urinoirs door integraal toegankelijke openbare toiletten.*
- *Creëer in elke wijk beweegroutes die leiden naar een 'beweegtuintje' met aangepaste fitnessstoelentjes voor oefeningen die eenvoudig in de buitenlucht uit te voeren zijn.*
- *Zet in op buurtsport en zorg voor vlot toegankelijke lokalen voor sporters van alle leeftijden.*
- *Breid het sport- en bewegingsaanbod voor ouderen uit en richt ieder jaar minstens één sportdag in voor ouderen.*

→ Zorg voor aantrekkelijke rustplekken en groen in de stad

Een veel voorkomende suggestie bij de checklist gaat over méér groen en bloemen in de stad. 'Openbare parken moedigen aan tot beweging, ontspanning en sociaal contact. Hierdoor kunnen parken een belangrijke rol spelen bij het actief en gezond ouder worden. Helaas blijkt uit onderzoek dat slechts een klein aandeel van de oudere volwassenen op regelmatige basis een park bezoekt.'²⁰

Vaak hebben ouderen geen of beperkte toegang tot de natuur of groen in de stad, terwijl dit een positieve invloed heeft op hun mentaal welbevinden en gezondheid. Simpelweg stilzitten en genieten in de natuur zorgt al voor een positief effect. Naast goed begaanbare paden en avondverlichting, is de aanwezigheid van zitbanken een absolute voorwaarde om ouderen tot een parkbezoek te verleiden.

¹⁹ Stedelijke Seniorenraad: Advies 20210420 Facility Management - Publiek Sanitair

²⁰ Project leeftijdsvriendelijke parken - GRAY Aging Young - UGent, 2022.

'Mensen met een laag inkomen wonen vaak op plaatsen met veel luchtvervuiling en lawaai. Een slechte leefomgeving verhoogt het risico op gezondheidsschade. Ze kunnen zich minder goed beschermen tijdens periodes van hitte in de zomer. Ze hebben minder toegang tot drinkbaar water, schaduw, groen en koele ruimten.'²¹

Aanbevelingen:

- *Creëer overal in de stad buurtparkjes waar ouderen veilig en comfortabel naartoe kunnen stappen.*
- *Zorg voor rustbanken in de schaduw, toegankelijk parkmeubilair, toiletten en waterfonteintjes.*
- *Introduceer een 'generatietuin' in parken en op groene plekken voor ouderen en kleinkinderen.*
- *Vergroen de stad om de klimaatimpact te neutraliseren en maak een actieplan op om slachtoffers bij extreme weersomstandigheden te vermijden.*

²¹ Signalenbundel 2023, signaal nr. 56.

3. Bevorder de participatie en het engagement van ouderen (Sociaal-culturele participatie)

'Er is een mooi aanbod. Maar dat helpt niet veel als je er niet gemakkelijk geraakt omdat je dichtbij geen parkeerplaats of aangepaste halte van het openbaar vervoer hebt.'

'Ik heb niet zo'n hoog pensioen, maar zit net boven de limiet om te kunnen genieten van de sociale tarieven. Ook in de dienstencentra wordt alles duurder!'

'Blijf de ouderenverenigingen ondersteunen, niet alleen met subsidies maar ook met regelgeving. Verenigingswijzer is een goed initiatief.'

'De lokale dienstencentra van Gent doen uitstekend werk. Gelukkig dat er veel vrijwilligers werken voor de stad. Geef hun meer ondersteuning want veel wordt gerealiseerd door vrijwilligers die heel dichtbij en tussen de mensen staan.'

'Te beperkt aanbod voor wie wat intellectuelere activiteiten wil opzoeken. Ondertussen zijn de 'hippie' ouderen ook al 65-plussers die liever luisteren naar de Beatles dan naar Eddy Wally. Ze doen ook graag fysiek uitdagende activiteiten en geen bezigheidstherapie.'

'Blij met de UITPAS!'

'Ik zie weinig mensen met migratieachtergrond in de LDC's. Dat zou zeker moeten verbeterd worden.'

Onderzoek wijst uit dat het hebben van een vitaal, gevarieerd sociaal netwerk²² en het deelnemen aan activiteiten goed zijn voor de gezondheid en het welbevinden. Meedoen, mensen ontmoeten, even uit huis. Een divers activiteitsaanbod - méér dan bingo - is voor veel ouderen erg belangrijk.

²² Krachtgerichte ondersteuning van sociale netwerken - Kristin Nuyts - Steunpunt Algemeen Welzijnswerk, 2017.

→ Erken, waardeer en ondersteun het verenigingsleven van en voor ouderen

De werking van de Gentse ouderenverenigingen erkennen en ernstig nemen vraagt van het stadsbestuur een investering in ondersteuning, begeleiding en omkadering. Ouderenverenigingen bieden naast het socio-cultureel aanbod ook sport- en bewegingsactiviteiten aan. Op dit vlak kan samenwerking met de stadsdiensten zeker een meerwaarde betekenen.

‘De coronaperiode laat nog steeds sporen na. Het aantal vrijwilligers dat actief is in de structuur van verenigingen zijn nog steeds minder talrijk dan voor de pandemie. Vanwege de inflatie en prijsstijgingen is ook de financiële basis van de verenigingen verzwakt. Dat zet hun toekomstperspectieven onder druk. Subsidies vormen dan een essentieel vangnet.’²³

De Koning Boudewijnstichting concludeert: ‘Meer dan ooit verdienen de verenigingen het om gesteund te worden. In tijden van crisis spelen ze een sleutelrol in het versterken van het sociale weefsel. Ze creëren banden en zorgen voor menselijke warmte. Ze bevorderen het samenleven en creëren beweging in de samenleving, reflectie en solidariteit.’

Aanbevelingen:

- *Ondersteun de gevestigde ouderenverenigingen op logistiek en financieel vlak, betrek ze bij initiatieven van de [Verenigingswijzer](#).*
- *Laat de ouderenverenigingen gebruik maken van de stadsinfrastructuur tegen een redelijke prijs.*
- *Bevorder de samenwerking tussen ouderenverenigingen, lokale dienstencentra, open huizen, buurtwerk, sportdienst en woonzorgcentra.*
- *Faciliteer de deelname van ouderenverenigingen aan de [UitPAS](#).*
- *Maak werk van een nieuw vereenvoudigd en rechtvaardig erkennings- en subsidiereglement.*

→ Zorg voor een gevarieerd aanbod aan betaalbare activiteiten

Uit diverse reacties op de checklist ‘Gent, leeftijdsvriendelijke stad’ blijkt een zeer grote appreciatie voor de brede waaier aan ontspannende, socio-culturele, sportieve, leerrijke en creatieve activiteiten die in de 11 lokale dienstencentra van de stad worden aangeboden. Daarbij wordt het aandeel dat de vele (oudere) vrijwilligers voor hun rekening nemen bijzonder gewaardeerd. Ook de jaarlijkse Gentse Seniorenweek kan op veel bijval rekenen.

Punt van kritiek is dat het er bij sommige ontspanningsactiviteiten af en toe nogal ‘oubollig’ aan toe gaat. Veel ouderen hebben meer intellectuele uitdaging nodig, ze willen graag dat hun nieuwsgierigheid en leergierigheid blijvend geprikkeld, aangewakkerd en gestimuleerd wordt. Anderzijds is er begrip voor de grote verscheidenheid binnen de groep ouderen die aangepaste programmatie ‘voor elk wat wils’ niet altijd eenvoudig maakt.

Daarnaast noteerden we via de checklist heel wat opmerkingen over de prijs van de activiteiten in de lokale dienstencentra. Voor ouderen die recht hebben op verhoogde tegemoetkoming is er meestal geen probleem. Voor mensen in de ‘grijze zone’ daarentegen, die daar nét buiten vallen liggen de prijzen vaak te hoog. Het verschil tussen de laagste en de hoogste prijs van de activiteiten wordt als

²³ Koning Boudewijnstichting (KBS): Barometer van de verenigingen, 2022.

veel te groot en zelfs onrechtvaardig ervaren. Ouderen met een gemiddeld pensioen maar die bijvoorbeeld hoge woonkosten, gezondheidskosten of kosten voor thuiszorg hebben, moeten daardoor soms noodgedwongen afhaken.

Aanbevelingen:

- *Blijf inzetten op de succesvolle informatieve, recreatieve en vormende activiteiten waarbij ouderen elkaar op een ontspannende manier ontmoeten.*
- *Houd bij de programmatie van activiteiten ook rekening met het gestegen opleidingsniveau en de fysieke capaciteiten van een jonge en aankomende generatie ouderen.*
- *Zoek naar oplossingen om te vermijden dat ouderen wegblijven uit de lokale dienstencentra omwille van de kostprijs van activiteiten.*

➔ Maak vrijwilligerswerk aantrekkelijk en toegankelijk voor ouderen

'In socio-culturele verenigingen blijven bestuurs- en kernleden vaak verantwoordelijkheid dragen tot hoge leeftijd. En dat moet ook kunnen. Toch is er vaak een probleem: er stromen geen jongere vrijwilligers in. Onder meer omdat ze zich niet thuis voelen in een groep van mensen die één of enkele generaties ouder zijn en die een werking aanhouden die een jongere generatie niet meer aanspreekt. De oudere bestuursleden proberen de werking recht te houden, maar zien geen opvolging opdagen. Dat is schrijnend, vooral omdat ze door krampachtig voort te doen zelf medeoorzaak zijn van het uitblijven van verjonging en vernieuwing.'²⁴

Ook de Gentse ouderenverenigingen zijn permanent op zoek naar vrijwilligers die bereid zijn hun energie, passie en vrije tijd te investeren in socio-culturele activiteiten voor ouderen. Hetzelfde probleem stelt zich bv. ook voor de moeilijke zoektocht naar vervoervrijwilligers bij de lokale dienstencentra.

Het vrijwilligerswerk biedt nochtans veel voordelen, niet in het minst voor de vrijwilligers zelf. Ze voelen zich niet alleen meer deel van de samenleving, ze voelen zich ook gezonder, gaan minder naar de dokter en kopen minder geneesmiddelen. Dat blijkt uit een onderzoek van CM, haar partnerorganisaties en de Universit  Catholique de Louvain (UCL).²⁵ Daarnaast zorgt vrijwilligerswerk voor een betere levenskwaliteit en minder stress.

Aanbevelingen:

- *Laat het [Vrijwilligerspunt](#) specifieke vormingen uitwerken op maat van ouderenverenigingen.*
- *Breng op 5 december, Internationale Dag van de Vrijwilliger, ook eens expliciet oudere vrijwilligers onder de aandacht, zet ze in de bloemetjes.*
- *Reserveer een plaats voor de Gentse Ouderenraad en de ouderenverenigingen op de jaarlijkse Vrijwilligersbeurs.*
- *Doe inspanningen om ouderenverenigingen te betrekken bij de 'Eén dag helpen' actie.*

²⁴ Verlies de oudere vrijwilligers niet uit het oog - Frans Leven - Knack, 2021.

²⁵ Vrijwilligerswerk is goed voor de gezondheid - C.M., 2021.

→ Werk drempels weg voor deelname aan sociale, culturele en sportieve activiteiten

Er zijn verschillende zichtbare en onzichtbare drempels die ouderen verhinderen om te participeren aan allerlei activiteiten. Het wegwerken van een financiële drempel is voor sommige ouderen een eerste stap maar er spelen nog andere elementen mee zoals weinig interactie met de buurt, een beperkt familiaal en sociaal netwerk, gezondheidsproblemen of het opnemen van zorgtaken. Alleenstaande ouderen en mantelzorgers zien er vaak tegenop om alleen deel te nemen of vinden geen opvang.

Nabijheid en bereikbaarheid spelen een belangrijke rol in het participeren aan tal van activiteiten: veel ouderen geraken er niet door problemen met mobiliteit of toegankelijkheid. Ook activiteiten met een laat einduur worden vaak gemeden omwille van onveiligheidsgevoel of afhankelijkheid van openbaar vervoer. Beperkte vaardigheden om kennis te nemen van het aanbod en zich in te schrijven blijven door de digitale kloof nog steeds een probleem.

De meeste ouderen zijn opgegroeid in een tijd waarin sporten en bewegen in de vrije tijd, zeker voor vrouwen, minder gewoon was dan tegenwoordig. Soms sporten en bewegen mensen weinig omdat ze pijn, ongemak, gezondheids- of mobiliteitsproblemen hebben. Andere ouderen bewegen niet omdat ze bang zijn om te vallen, om letsel op te lopen of om ergere gezondheidsklachten te krijgen.

Daarnaast spelen er minder zichtbare belemmeringen. Die zijn veel complexer en niet eenvoudig op te lossen. Ouderen nemen niet deel aan activiteiten omdat ze te weinig (culturele) voorkennis of positieve ervaringen hebben, een laag opleidingsniveau, het hen niet boeit of interesseert, omdat ze bang zijn niet aanvaard te worden in de groep, er zich niet thuis te voelen, enz.

Aanbevelingen:

- *Haal de schotten weg tussen de beleidsdomeinen welzijn, zorg en gezondheid, cultuur en sport.*
- *Werk structurele maatregelen uit rond prijs, informatieverspreiding, inschrijving, vervoer, toegankelijkheid, tijdstip, opvang enz.*
- *Bied ouderen kansen om in duo met een 'buddy' of in groep deel te nemen aan activiteiten.*
- *Maak het project [BIB aan HUIS](#) voor minder mobiele inwoners breder bekend.*
- *Zorg voor sport- en bewegingsactiviteiten waaraan mensen met weinig beweegervaring kunnen deelnemen en waarbij vooral het sociale element voorop staat.*

→ Stimuleer intergenerationale en interculturele initiatieven

Respectvol samenwonen bevorderen kan door bruggen te bouwen en solide banden te smeden tussen generaties en culturen in de Gentse wijken. Dan spreken we over regelmatig interactief contact tussen verschillende generaties en culturen. Een klasje kleuters dat eens op bezoek gaat in een woonzorgcentrum of een eenmalig intercultureel ontbijt in het buurtcentrum zijn zeker waardevolle activiteiten maar geen duurzame projecten.

'Maatschappelijk is het geen goede zaak wanneer bevolkingsgroepen uit elkaar drijven. Net op het moment dat er meer dan ooit behoefte is aan samenhang en solidariteit. Intergenerationale en interculturele initiatieven proberen de kloof tussen generaties en diverse culturen te verkleinen. Dat

laatste blijkt, ondanks diverse inspanningen, niet eenvoudig als het om ouderen gaat met een migratieachtergrond.²⁶

Wanneer we begrijpen hoe de verhoudingen tussen bevolkingsgroepen liggen, wat voor percepties en stereotypen er bestaan en welke rol vooroordelen spelen, kunnen we werken aan het wegnemen van die barrières. Intergenerationele en interculturele projecten waarbij zowel ouderen, kinderen als jongeren van diverse culturen actief betrokken worden, zorgen ervoor dat de verschillende groepen een realistisch beeld krijgen van elkaar en bevorderen daarmee het wederzijdse respect en de sociale cohesie.

Aanbevelingen:

- *Breng de stereotypen en vooroordelen tussen ouderen en jongeren onderling en binnen de verschillende culturen in kaart.*
- *Organiseer duurzame interculturele en intergenerationele activiteiten in de lokale dienstencentra.*
- *Geef extra steun aan (ouderen)verenigingen die projecten opzetten om generaties en culturen in onze stad met elkaar te verbinden.*
- *Moedig de organisatoren aan om de activiteiten regelmatig te laten plaatsvinden en gedurende een lange periode vol te houden om een win-winsituatie te bekomen.*
- *Stimuleer deelnemers aan de wedstrijd [‘Jong en Oud in Gent’](#) om het intergenerationele en het interculturele aspect te combineren.*

²⁶ Voorstellen van de Stedelijke Seniorenraad betreffende het ouderenbeleid van de stad Gent voor de periode 2019-2024 (pag.25).

4. Garandeer een sterk lokaal gezondheids- en zorgbeleid voor ouderen

(Gezondheid en zorg)

'Als je maar gezond bent, jezelf kunt behelpen en iets voor een ander kunt betekenen.'

'Gezondheid heeft veel te maken met hoe men zich voelt qua leefbaarheid van de buurt, de verkeersdruk, lawaai, netheid, het zich erkend voelen, mobiliteit ... Als die dingen niet in orde zijn gaat de gezondheid achteruit en is er veel zorg nodig die men zou kunnen vermijden.'

'Er is een patiëntenstop bij veel artsen en de thuiszorgdiensten kunnen de vraag niet volgen.'

'Plaats beweegtoestellen in parken en op pleintjes. Ze lokken ouderen naar buiten, bieden een aanzet voor sociaal contact en houden hen fit.'

'Ik herken me eigenlijk helemaal niet in deze vragenlijst. Ik ben 61 en heb het gevoel dat de vele vragen eerder bestemd zijn voor 80-plussers.'

'Voldoende mensen inschakelen en opleiden voor ouderenzorg. Nu moet men vaak heel lang wachten en krijgt men amper 2 uur hulp in de week.'

'Nog zeer veel werk aan de winkel om voorbereid te zijn op de vergrijzingsgolf die er sowieso aankomt.'

Er zijn nog nooit zóveel mensen zó oud geworden als tegenwoordig. Maar hoe blijven ze ook gezond? Ouder worden is een proces dat niet tegen te houden valt: met het stijgen van de leeftijd, nemen de fysieke, cognitieve en mentale mogelijkheden van mensen sowieso af. Van het beleid verwachten ouderen een zorg- en gezondheidsbeleid met aandacht voor hun specifieke situatie op dit terrein. Bijvoorbeeld rond obesitas, suikerziekte, hartfalen, ondervoeding, beroerte en [multiple morbiditeit](#).

Goed en gelukkig oud worden, ondanks aandoeningen en beperkingen, vraagt betrokkenheid van de ouderen zélf en hun omgeving en naast goede gezondheidszorg ook verbeteringen aan de manier waarop zij leven in de wijk, aan toegankelijkheid, aan de verbinding met andere generaties.

In 2020 lanceerde de Wereldgezondheidsorganisatie (WHO) de '[Decade of Healthy Ageing](#)²⁷' als onderdeel van de mondiale agenda van duurzame ontwikkelingsdoelstellingen. Een duurzame wereld realiseren is volgens de WHO ondenkbaar zonder de betrokkenheid van oudere mensen.

Vier speerpunten verdienen hierbij de aandacht:

- bestrijden van ageïsme of leeftijdsdiscriminatie;
- de vaardigheden van oudere personen koesteren en inzetten;
- eerstelijnszorg aansluiten op de behoeften van ouderen;
- ouderen volledige toegang geven tot betaalbare preventieve, curatieve en palliatieve zorg.

Op een aantal plaatsen op de wereld, de zogenaamde 'blauwe zones' die bekend staan om hun hoge levensverwachting, worden de bewoners gelukkiger en gezonder oud. Deze mensen hebben met elkaar gemeen dat zij gezond eten, actief zijn, veel bewegen en een rijk sociaal leven hebben. Gezond en vitaal oud worden draait dus om veel meer dan niet-ziek zijn, het is ook belangrijk om in mentaal en sociaal opzicht gewaardeerd te worden en actief te blijven.

Het doel van een kwalitatief hoogstaand gezondheids- en zorgbeleid is niet zozeer mensen langer te laten leven, wel de periode verlengen waarin ouderen gespaard worden van allerlei gezondheidskwalen en mentale beperkingen.

In de komende jaren zal robotica een steeds grotere rol spelen in de zorgsector en grote veranderingen teweeg brengen. Het is een veelbelovende technologie die kan helpen om het leven van mensen met een handicap of chronische ziekte én dat van hun mantelzorgers te verbeteren.

Zorgrobots kunnen helpen bij routinetaken, specifieke ziektebeelden ondersteunen, toezicht houden en snel reageren op veranderingen, herinneren aan afspraken en medicatie, assisteren bij oefeningen, signaleren als iemand gevallen is, een mantelzorger waarschuwen, enz.. De technologie kan de kwaliteit en kwantiteit van de gezondheidszorg verbeteren, zolang er mensen bij betrokken blijven en de robots een ondersteunende rol hebben.

➔ **Maak van gezondheidsvoorlichting en-preventie een prioriteit**

'Inzetten op preventieve gezondheid bij ouderen is van levensbelang.'²⁸

Ervoor zorgen dat mensen gezond en vitaal oud kunnen worden vraagt om een actief voorlichtings- en preventiebeleid met een mix van acties en de samenwerking tussen verschillende beleidsdomeinen. De doelgroep is niet zozeer de mensen die niet volledig meer voor zichzelf kunnen zorgen, maar de groep bij wie beperkingen nog niet zichtbaar zijn.

'Zo kunnen we mensen optimaal begeleiden bij hun verouderingsproces in plaats van dat we wachten totdat ze niet meer uit de voeten kunnen. Dan ben je namelijk te laat. Als je door je leven heen een

²⁷ De 'Decade of Healthy Ageing' - Geròn, Tijdschrift over ouder worden & samenleving, 2021.

²⁸ Ouderen en Gezondheid - Vlaams Instituut Gezond Leven, 2019.

goede reserve opbouwt, herstel je ook sneller als je ziek wordt of een blessure oploopt, en hebben mensen uiteindelijk minder zorg nodig.²⁹

Het is niet omdat de fysieke mogelijkheden van ouderen afnemen, dat er automatisch ook beperkingen optreden. Een gezonde leefstijl kan heel wat goedmaken door de fysieke reserves te verhogen, ongeacht de leeftijd. Het recept om zo lang mogelijk gezond en zelfredzaam te blijven is bekend: niet roken, gezond en niet te veel eten, weinig stress, veel bewegen en goed slapen.

Een leefstijlcoach³⁰ kan ouderen via groepsessies of op maat advies geven, motiveren en begeleiden bij een duurzame en gezonde manier van leven. Zo wordt de aandacht verschoven naar gezondheid en gedrag in plaats van ziekte en zorg. Naast roken, overmatig alcohol- en medicatiegebruik, ongezond gewicht, ... is het risico op valpartijen, zowel binnenshuis als in de buurt van de eigen woning, bij thuiswonende ouderen een vaak voorkomend probleem met verstrekkende gevolgen.

Aanbevelingen:

- *Introduceer in elk lokaal dienstencentrum een professionele [leefstijlcoach](#) die mensen helpt om tijdig gezonde en duurzame leefstijlkeuzes te maken.*
- *Voorzie elk lokaal dienstencentrum van een [AED-toestel](#) (automatisch externe defibrillator).*
- *Leid vrijwillige [gezondheidsguides](#) op om kwetsbare ouderen te ondersteunen en te begeleiden.*
- *Zorg voor een veilige publieke ruimte en bouw een kwalitatief valpreventiebeleid uit met de steun van [Logo Gezond+](#).*
- *Investeer in buurtsport, blijf beweeg- en fietslessen aanbieden, promoot '[Bewegen op Verwijzing](#)', vooral via groepsactiviteiten.*
- *Ga aan de slag met creatieve projecten zoals '[De Kwispelstappers](#)'.*
- *Informeer gericht over bevolkingsonderzoek, vaccinatie tegen griep, pneumokokken, covid, ...*
- *Werk voor gezondheids promotie en ziektepreventie samen met de [Eerstelijnszone](#) de [Gentse Wijkgezondheidscentra](#).*

➔ Blijf investeren in een kwalitatief hoogstaand gezondheids- en zorgaanbod

Goede gezondheidszorg is zorg op maat, die aansluit op de wensen en behoeften van ouderen en oog heeft voor hun persoonlijke context. De overheid staat voor belangrijke uitdagingen om kwalitatieve, toegankelijke en betaalbare zorg voor ouderen te blijven garanderen.

Ouderen hechten steeds meer belang aan het behoud van de regie over hun leven en willen hun zorg zoveel mogelijk in eigen handen kunnen nemen. [Doelgerichte zorg](#) vertrekt van de eigen levensdoelen en kan hierop een gepast antwoord bieden met heldere communicatie, overleg en intensieve samenwerking tussen de oudere, eventuele mantelzorger(s) en zorgverleners.

Dat vraagt bijzondere aandacht voor scharniermomenten in de levensloop van ouderen. Onverwachte gebeurtenissen zoals plots overlijden van de partner, ontslag na ziekenhuisopname zonder volledig herstel of plotse wilsonbekwaamheid na beroerte kunnen gepaard gaan met onrust, onzekerheid, angst en zelfs paniek. Vertrouwde patronen worden uitgedaagd en zekerheden die de grond van het dagelijks functioneren vormden, vallen dan weg.

²⁹ Ivan Bautmans, VUB-gerontoloog en hoofd van de WHO-onderzoeksgroep 'Frailty in Ageing' (FRIA).

³⁰ [Kwaliteitsvolle leeftijdscoaching](#) - Vlaams Instituut Gezond Leven, 2023.

De dubbele vergrijzing en ontgroening zetten de houdbaarheid van de ouderenzorg in de nabije toekomst onder druk. Tegen 2040 zijn er 25 procent meer ouderen dan nu. Dat is een demografische tijdbom. De kloof tussen zorgvraag en zorgaanbod wordt alleen maar groter.³¹ Er ontstaat er een grotere vraag naar complexe zorg, terwijl er door personeelstekort en budgettaire beperkingen minder aangepaste zorg beschikbaar is.

Voor veel ouderen komt er een moment dat ze meer zorg en ondersteuning nodig hebben. De ouderenzorg dreigt echter, in de komende jaren de groeiende vraag naar zorg van een steeds grotere groep ouderen niet aan te kunnen³². Dat heeft verstrekende gevolgen voor de thuis- en residentiële zorg en vereist een bredere ondersteuning van de informele zorg en mantelzorg.

‘We kunnen de vergrijzingsgolf niet aan, we stevenen af op een crash. Gelukkig worden onze senioren fitter: ze zullen alsmaar later naar het woonzorgcentrum gaan, op voorwaarde dat er genoeg ondersteuning is in de samenleving. Dat betekent dat we onze steden en gemeenten dringend zorgvriendelijker moeten maken. Er is een masterplan nodig voor de komende twintig à dertig jaar.’³³

Het wordt een uitdaging om ervoor te zorgen dat kwetsbare ouderen niet uit de boot vallen. Vroeg of laat zullen veel 85-plussers nood hebben aan residentiële zorg. Leven in een woonzorgcentrum is voor steeds meer ouderen te duur. Alleen heeft niemand zicht op de totaalfactuur, ook de Vlaamse regering niet. De overheid weet ook niet wie de factuur betaalt, noch hoeveel geld er wegstroomt uit de zorg naar grote vastgoedbedrijven.³⁴

Uit de recente [barometer](#)³⁵ van de Koning Boudewijnstichting blijkt dat ruim 1 op 4 ouderen al bij voorbaat weet dat ze financieel niet zullen toekomen om het woonzorgcentrum te blijven betalen als ze lang leven. Vrijwel niemands pensioen is voldoende om de eigen bijdrage te betalen. ‘Ondertussen gaat een deel van de subsidies voor de residentiële ouderenzorg naar commerciële rusthuizen. Waarna het belastinggeld via de huurgelden bij de vastgoedvennootschappen en hun aandeelhouders terecht komt.’³⁶

‘Zorg ervoor dat de groter wordende groep Gentse ouderen zo gezond mogelijk oud kan worden en bereid je nu als stad voor op de ‘elder boom’.³⁷ De Gentse Ouderenraad benadrukt het belang van samenwerking met de Gezondheidsraad zodat beide adviesraden elkaar kunnen versterken.

Tenslotte mag van het beleid verwacht worden dat zij bijdraagt aan het scheppen van de noodzakelijke goede voorwaarden om een menswaardig levenseinde te waarborgen voor iedereen. Verlies aan autonomie, nodeloos lijden, vereenzaming en verwaarlozing zijn de voornaamste bedreigingen op dit gebied. Goede [palliatieve en terminale zorg](#) zijn een absolute voorwaarde om de kwaliteit van leven van ouderen te behouden en te verbeteren, en om hun naasten te ondersteunen. Het voeren van een respectvol uitvaartbeleid ligt in het verlengde hiervan.

Aanbevelingen:

- *Geef de Gentse Ouderenraad een stem in de [Stedelijke Gezondheidsraad](#).*
- *Ga in samenwerking met de Eerstelijnszone aan de slag met de principes van [doelgerichte zorg](#).*

³¹ Dreigende crash voor ouderenzorg? ‘De demografische tijdbom tikt’ - Jan Steyaert, Sociaal.net, 2023.

³² Niets doen is geen optie - IBO Ouderenzorg - Rijksoverheid NL, 2023.

³³ Over de toekomst van de ouderenzorg - Margot Cloet en Jan De Maeseneer - Humo, 2023.

³⁴ Woonzorgcentrum is te duur - Nils Vandenweghe - Sociaal.Net, 2023.

³⁵ Levenskeuzes op latere leeftijd bij niet hulpbehoevende personen - Koning Boudewijnstichting, 2022.

³⁶ Het gaat niet de goede kant op met de residentiële ouderenzorg - Cathy Galle en Dimitri Thijskens - De Morgen, 2023.

³⁷ Visienota over het Gentse gezondheidsbeleid anno 2025 - Gentse Gezondheidsraad.

- Zet volop in op [eerstelijnsnetwerken](#) die de zorg organiseren op buurt- of wijkniveau.
- Investeer in [zorgzame buurten](#) waardoor ouderen langer in goede omstandigheden thuis kunnen blijven wonen.
- Bevorder de samenwerking tussen zorgverleners, betrokken organisaties, de mantelzorgers én de patiënt in de palliatieve zorg.
- Screen het rampenplan van de stad op het waarborgen van de veiligheid en gezondheid van ouderen bij calamiteiten.
- Promoot [Parkeer+Zorg](#) bij Gentenaars met een garagepoort aan hun woning.
- Behoud de algemene uitzondering om de onderhoudsplicht van familieleden voor kosten van het woonzorgcentrum niet toe te passen.

➔ Breid het laagdrempelig aanbod aan psychologische ondersteuning uit

Lang niet elke oudere wordt geconfronteerd met psychische problemen. Een goede geestelijke gezondheid, zingeving, een gevoel nog nuttig te zijn en erbij te horen, zijn onontbeerlijk om goed ouder te worden. Voor veel jonggepensioneerden breekt er een fijne en actieve levensfase aan.

Maar gaandeweg volgt voor velen de confrontatie met verlies: het zwarte gat na het pensioen, verlies van dierbaren, gezondheidsproblemen of cognitieve achteruitgang, langdurige en intensieve mantelzorg, relatieproblemen, eenzaamheid, ... Voor sommige ouderen kan dat gepaard gaan met depressieve gevoelens en psychologische problemen.³⁸

Bij heel wat ouderen hangt er ook nog een taboe over psychische problemen en al te vaak dragen ze hun zorgen daardoor alleen. Of ze nemen een pilletje om het leed te verzachten. 'Wat niet helpt, is dat er in onze samenleving een negatief beeld over ouder worden bestaat. Zelfs zorgverleners kijken op een stereotype manier naar ouderen. Door lichamelijke symptomen bij ouderen als normaal te beschouwen bestaat het gevaar dat je een depressie over het hoofd ziet. En depressies kunnen genezen worden.'³⁹

Op het gebied van de geestelijke gezondheid van ouderen zijn er belangrijke stappen voorwaarts gezet. Blijft de uitdaging om ouderen, mantelzorgers en hun sociaal netwerk meer inzicht te geven in de problematiek (bv. angststoornissen, depressie, suïciderisico, verslaving, cognitieve deficiënties,) en om ze de weg te wijzen naar aangepaste zorg.

Ouderen zijn een risicogroep voor zelfdoding, bij mannen boven zeventig jaar is het risico het hoogst. 'Er zijn verschillende risicofactoren: fysieke klachten, zoals pijn of ziekte, en verlieservaringen. Maar ook isolatie en eenzaamheid spelen een rol. Net als depressie.'⁴⁰

Ouderenmishandeling, een vaak vergeten vorm van geweld, kan serieuze psychische problemen veroorzaken bij ouderen. Het gaat daarbij niet alleen om lichamelijke of psychische mishandeling, ook verwaarlozing, financiële uitbuiting en seksueel misbruik vallen eronder.

Het fenomeen komt vooral voor in familiale kring, maar gebeurt soms ook door beroepskrachten in de zorg. Er kan sprake zijn van opzettelijke mishandeling, maar dat is niet altijd het geval. Soms kunnen

³⁸ Beleidsuitdagingen rond psychisch welzijn op oudere leeftijd - Vlaamse Ouderenraad, advies 2021/3.

³⁹ Neerslachtig, depressief, in de rouw: hoe zorgen voor lijdende ouderen? - Greet Neuckermans - Sociaal.net, 2023.

⁴⁰ Zelfdoding bij ouderen: 'Het is niet normaal dat mensen uit het leven stappen' - Marijn Sillis - Sociaal.net, 2022.

mensen de (mantel)zorg niet meer aan. Hun gedrag kan dan ontsporen en leiden tot onverantwoorde en schadelijke zorg.

‘Ouderen in een kwetsbare positie worden financieel misbruikt via (zorg)volmachten. De volmachten worden bijvoorbeeld aangevraagd door iemand die hen af en toe helpt en die ze vertrouwen. De persoon met volmacht kan dan de volledige rekening van het slachtoffer leeghalen.’⁴¹

Aanbevelingen:

- *Maak werk van informatie en sensibilisering rond psychisch welzijn op oudere leeftijd.*
- *Zet ouderen in als ervaringsdeskundige om de drempel naar psychische hulpverlening te verlagen.*
- *Verzeker de aanwezigheid van een psycholoog met expertise rond ouderen in elk lokaal dienstencentrum en in elk woonzorgcentrum.*
- *Doe mee aan de ‘10-daaagse van de Geestelijke Gezondheid’ en organiseer groepsessies zoals de [Zilverwijzer](#) om de veerkracht van ouderen te verhogen.*
- *Plaats ouderenmishandeling op de agenda bij acties rond intrafamiliaal geweld.*

➔ Maak werk van een sterk mantelzorgbeleid

Langer in de eigen omgeving blijven wonen is niet alleen de wens van veel ouderen, maar ook van de Vlaamse overheid. Want het aantal zorgbehoevende ouderen stijgt sneller dan het aantal plaatsen in woonzorgcentra.

De inzet van thuiszorg en -verpleging kent ook zijn grenzen: zorgbehoevendheid laat zich niet beperken tot de tijdstippen dat er professionele hulp beschikbaar is. Bovendien kampen zowel de residentiële zorg als de thuiszorg met een nijpend personeelstekort. De verwachtingen rond mantelzorg stijgen dus aanzienlijk en het is maar de vraag of het aanbod van mantelzorgers daarmee gelijke tred houdt.

Het sociale netwerk van mensen die zorg nodig hebben, wordt steeds belangrijker. ‘In 1991 waren er voor elke 85-plusser 19 potentiële mantelzorgers, in 2020 was dat nog de helft, in 2050 zullen het er nog vier zijn. Vaak gaat dat om vijftigers en zestigers. Als zij langer moeten werken, kunnen ze minder voor hun kleinkinderen en hoogbejaarde ouders zorgen. Die mensen willen vaak ook nog graag reizen en van het leven genieten. Zo krijg je lastige dilemma's. De hele vraag rond de ontwikkeling van duurzame en performante informele zorg vraagt een specifieke aanpak, die best gebaseerd wordt op degelijk participatief onderzoek.’⁴²

Uit onderzoek blijkt dat het delen van de zorg met andere mantelzorgers, de overbelasting kan verminderen.⁴³ Daarbij is de rol die de Stad kan opnemen in de [ondersteuning](#) van mantelzorgers essentieel. Die vindt bij voorkeur plaats in de wijken, bv. in een mantelzorgcafé waar mantelzorgers elkaar los van de zorg in een ontspannen sfeer kunnen ontmoeten.

‘Speciale aandacht moet gaan naar de meest kwetsbare groepen: oudere mantelzorgers, mantelzorgers met een migratieachtergrond, mantelzorgers voor mensen met dementie en oudere mantelzorgers in

⁴¹ Signalenbundel 2023, signaal nr. 36.

⁴² Over de toekomst van de ouderenzorg - Margot Cloet en Jan De Maeseneer - Humo, 2023.

⁴³ Wat werkt bij mantelzorgondersteuning - Movisie, kennis en aanpak van sociale vraagstukken, 2017.

armoede. Er moeten bijzondere inspanningen worden geleverd om hen te bereiken, goed te informeren en te ondersteunen met een breed pallet aan aangepaste maatregelen⁴⁴.

Aanbevelingen:

- *Zet in op het versterken van het sociale netwerk van zorgbehoevende ouderen.*
- *Organiseer in elke wijk informatiesessies om de huidige en toekomstige mantelzorgers te bereiken.*
- *Installeer [mantelzorgcafés](#) in de wijken en organiseer lokale (info)-activiteiten voor mantelzorgers.*
- *Neem preventieve maatregelen om overbelasting van mantelzorgers te voorkomen: burenhulp, coaching, respijthulp, ...*
- *Werk samen met de erkende mantelzorgverenigingen en maak hun aanbod bekend.*

➔ **Bouw verder aan een dementievriendelijke stad**

Volgens de Wereldgezondheidsorganisatie is dementie de grootste sociale en economische uitdaging van deze eeuw. 'In Vlaanderen alleen verwachten we een toename met 42.7% tegen 2035. Tel daar de betrokken mantelzorgers, familieleden en naasten bij en je krijgt pas echt zicht op hoeveel mensen er met (jong) dementie te maken hebben.'⁴⁵

Bij de zorg voor mensen met dementie kan robotica worden ingezet en kunnen digitale ondersteunde maatregelen worden genomen. Daardoor verbetert het dagelijks functioneren, kunnen crisissituaties met opname in een ziekenhuis of woonzorgcentrum worden voorkomen en de belasting op de mantelzorgers verminderd. 'Misschien moeten we ook rond dementie meer out-of-the-box denken: kan het werken met GPS-trackers de actieradius (en vrijheid) van demente mensen niet doen toenemen, en dit op een veilige manier. Maar dit vraagt wellicht ook infrastructurele ingrepen.'⁴⁶

Als [dementievriendelijke stad](#) bouwt Gent aan een stad waar mensen met (jong)dementie zo lang mogelijk actief kunnen blijven deelnemen aan het leven. Dat vergt inspanningen zowel gericht naar de betrokkenen toe en hun onmiddellijke omgeving als naar de brede samenleving. Wat dat laatste betreft moet men zowel inzetten op meer begrip voor de dementerende als op ondersteuning.

Zo wordt het een win-win voor iedereen: het stadsbestuur, verenigingen, horeca, bedrijven, ... maar natuurlijk ook voor de mensen met dementie zelf, hun naasten en iedereen die bij de zorg voor hen betrokken is. Waar mensen uit de boot dreigen te vallen door taboe en onbegrip kan een dementievriendelijke stad een wereld van verschil maken.

Aanbevelingen:

- *Organiseer in elke wijk infosessies en activiteiten voor mensen met dementie en hun mantelzorgers.*
- *Breid de zitdagen en de activiteiten van het [Inloophuis Dementie](#) uit.*
- *Bied [trainingen](#) 'Goed omgaan met dementie' en dementievriendelijke tips aan voor iedereen.*

⁴⁴ Voorstellen van de Stedelijke Seniorenraad betreffende het ouderenbeleid van de stad Gent voor de periode 2019-2024 (pag.35).

⁴⁵ Expertisecentrum Dementie Vlaanderen, 2023.

⁴⁶ Em. prof. dr. Jan De Maeseneer.

5. Ontwikkel een levensloopbestendig lokaal woonbeleid

(Wonen)

'De stad moet vooral inzetten op aangepaste woningen voor ouderen. Er wordt op dat vlak al heel wat ondernomen maar de nood blijft hoog.'

'Mensen blijven te lang in grote verouderde huizen wonen omdat zij met de verkoopprijs nauwelijks een appartement kunnen kopen.'

'Ikzelf woon nu in sociale woning met trappen. Groepswonen zou ik op termijn wel graag willen maar ik kan dat financieel niet aan, denk ik.'

'Maak de informatie over wonen breed bekend bij de ouderen. Voer ook een onderzoek naar leeftijdsdiscriminatie op de (sociale) huurmarkt.'

In een kwalitatieve studie gingen onderzoekers⁴⁷ voor [Steunpunt Wonen](#) na hoe het gesteld is met de woonsituatie van ouderen en of de voorwaarden vervuld zijn voor 'ageing in place' of ouder worden in eigen omgeving. Dat heeft te maken met de woning en de woonomgeving, technologie en ondersteuning.

'We gingen na in welke mate de ouderen vinden dat ze in 'leeftijdsvriendelijke' woningen wonen. We zien dat hoogteverschillen in het gebouw een potentieel probleem vormen. Ouderen in eengezinswoningen hebben vaak trappen in de woning. Veel ouderen wonen op een appartement. Ofwel is de lift afwezig, ofwel overbrugt ze niet de volledige hoogte, ofwel is de lift zelf niet toegankelijk. Met boodschappen of hulpmiddelen is dat weinig evident.'

'Zeker voor ouderen met (potentiële) mobiliteitsproblemen, is de (directe) woonomgeving van belang. De toegankelijkheid ervan wordt echter pas als problematisch ervaren eens men hulpmiddelen

⁴⁷ Woonsituatie en -dynamieken bij ouderen - Emma Volckaert & Pascal De Decker, 2019/2020.

gebruikt. Dan worden goede voetpaden en veilige oversteekplaatsen nog relevanter. Ouderen ervaren vaak een gebrek aan kleinschalige, betaalbare voedingswinkels.’

‘Woningen kunnen ook (te) groot zijn en (te) veel onderhoud vergen of (te) klein zijn waardoor er soms een gebrek aan bewegingsruimte is, zeker wanneer ouderen een hulpmiddel nodig hebben. De badkamer lijkt voor heel wat ouderen een bron van stress te vormen. Ze is vaak ontoegankelijk (hoge badrand, te kleine draaicirkels) en niet geschikt om zorg in te ontvangen. Ook informele zorg door de burens lijkt maar in zeer beperkte mate te kunnen.’

→ Ontwikkel een toekomstgerichte, levensloopbestendige visie op wonen

De kwaliteit van wonen in de stad is zeer bepalend voor de tevredenheid, identiteit, zelfredzaamheid en maatschappelijke participatie van de Gentenaars. Langer thuis wonen is momenteel het credo van het woonbeleid voor ouderen. Ten alle prijze willen blijven wonen in een onaangepaste woning kan nochtans nadelig zijn, voor zowel de gezondheid, de zelfstandigheid als het welzijn van ouderen.

Onderzoekers Volckaert en De Decker stelden inderdaad vast dat ‘Veel ouderen lijken in de huidige woning te blijven wonen. Ze worden daarvoor ook aangemoedigd door het Vlaamse ouderenbeleid. Maar is die woning, waar men in ‘actievere’ jaren woonde, ook wel de geschikte om ouder te worden?’

Uit de recente [Gentse woonstudie](#) blijkt dat de grote groep ouderen van wie de woonbehoeften niet meer aansluiten bij de huidige woning, een belangrijke uitdaging vormen voor de stad. In wijken met vergrijzing zijn te veel gezinswoningen onderbezet. Door in die wijken een gericht en aangepast aanbod te creëren voor ouderen, kan er meer woonmobiliteit komen. Verder moeten woningen sneller gerenoveerd worden. De stad moet niet zozeer inzetten op woningen waar iemand voor het leven kan wonen, er is nood aan een levensloopbestendig aanbod dat levenslang wonen in de eigen wijk moet faciliteren.

Vitale ouderen zijn nog in staat om hun woning te laten aanpassen of op zoek gaan naar een meer geschikte woning waar ze in de toekomst de nodige zorg kunnen krijgen. Eens ouderen te maken krijgen met beperkingen, zijn ze vaak kwetsbaarder en hebben meer begeleiding nodig om zelfstandig te blijven wonen of om een beter aangepaste woning te vinden.

‘Dit zou één van de belangrijkste projecten van de volgende legislatuur moeten worden: bouwen aan duurzame, dynamische woontrajecten met participatie van doelgroep en familie.’⁴⁸

Aanbevelingen:

- *Voer een beleid dat alle kwaliteitsvolle vormen van wonen, thuis- en mantelzorg ondersteunt.*
- *Maak alternatieve woonvormen voor ouderen breder bekend.*
- *Begeleid kwetsbare ouderen in het zelfstandig wonen en in de zoektocht naar een aangepaste woning.*
- *Promoot de woon- en zorgplanning ‘[Vroeger nadenken over later](#)’.*
- *Informeel initiatiefnemers van bouwprojecten rond kwaliteit van levensloopbestendige woningen.*

⁴⁸ Em. prof. dr. Jan De Maeseneer.

→ Ondersteun een kwalitatieve en betaalbare woonmarkt

Waar 7,7% van de Belgen aangeeft dat meer dan 40% van zijn beschikbaar inkomen aan huisvestingskosten besteed wordt, loopt dat bij de Belgische 65-plussers op tot 12,4% en bij 75-plussers tot 14,7%⁴⁹. Een woning huren in Gent is duur, dat blijkt ook uit onderzoek: 'We merken een duidelijk verschil in betaalbaarheid van de woning tussen de oudere eigenaars, de sociale huurders en de private huurders met beperkt budget; waarbij zeker die laatste groep moeite heeft om de eindjes aan elkaar te knopen.'⁵⁰

Die laatste opmerking wordt meermaals bevestigd in de reacties op de checklist. Maar ook eigenaarschap biedt niet altijd genoeg bescherming. En het tekort aan aangepaste sociale woningen is ronduit schrijnend.

In hun Adviesnota Wonen waarschuwen de Gentse doelgroep adviesraden voor het horrorscenario van toenemende dakloosheid. Ook de Vlaamse Vereniging voor Steden en Gemeenten (VVSG) dringt aan op een 'structureel sociaal beleid dat dak- en thuisloosheid voorkomt en remediëert.'⁵¹

Volgens de [infocfiche](#) van de Koning Boudewijnstichting was in 2020 ongeveer 7% van de Gentse daklozen ouder dan 60 jaar en 14% tussen 50 en 59 jaar. Onderzoek wijst uit: '[Housing First](#)' is het enige bewezen effectieve model om dakloosheid te beëindigen. Wereldwijde percentages tonen aan dat 80% of meer van de dakloze mensen stabiel gehuisvest blijft, ook na langere tijd.

Aanbevelingen:

- *Lenig mee de nood aan aangepaste sociale- en budgethuurwoningen voor oudere mensen.*
- *Onderzoek publiek-private samenwerking bij de bouw van nieuwe wooneenheden voor ouderen.*
- *Introduceer praktijktesten op de huurmarkt om discriminatie op grond van leeftijd te detecteren.*
- *Zoek naar oplossingen om de huurprijzen op de private markt binnen de perken te houden.*
- *Zet in op duurzame huisvesting van dakloze ouderen via '[Housing First](#)'-projecten.*

→ Stimuleer toegankelijke woningaanpassingen voor ouderen

De woning aanpassen aan de verminderde mobiliteit van de oudere bewoners gebeurt relatief weinig. Onderzoek wijst erop dat sociaal kwetsbare ouderen vaak in een onaangepaste woning (slecht geïsoleerd, weinig comfort) leven, en niet over de middelen, kracht of het sociaal netwerk beschikken om de nodige herstellingen te doen.

Heel wat ouderen, ongeveer 70%, zijn nochtans eigenaar van hun woning. Als die niet meer voldoet aan de eisen van comfort en isolatie komen ze met ouder worden onvermijdelijk in de problemen als ze in die woning blijven wonen. 'Het is fout te denken dat het bezit van een woning altijd een netto voordeel is. Ook een eigen woning vraagt onderhoud en investering. Vermits de Belgische pensioenen

⁴⁹ 1 op 5 van de ouderen loopt risico op armoede - Vlaamse Ouderenraad, cijfers Statbel 2022.

⁵⁰ Oud, arm en huurder, woon- en zorgperspectieven van kwetsbare stedelijke ouderen - Emma Volckaert & Pascal De Decker, 2020

⁵¹ Grote bezorgdheid over stijgende dak- én thuisloosheid: gezamenlijke aanpak nodig - VVSG, 2023.

tot de laagste van Noord- en West-Europa behoren, hebben ouderen niet altijd de middelen om de woning te onderhouden of aan te passen.⁵²

De zorg van de meeste ouderen betreft echter het in stand houden van de kwaliteit van wonen. Met het ouder worden, wanneer het zelf onderhouden van huis en tuin wat moeilijker is geworden, ontstaan er vaak kleine en grotere problemen. Zo kan zelfs het vervangen van een lamp de oorzaak zijn van een ongelukkige val op een donkere plaats. Bij gebrek aan onderhoud van verwarmingstoestellen of gebruik ervan in slecht verluchte ruimtes neemt bijvoorbeeld het risico op CO-vergiftiging toe. In extreme gevallen kan het zelfs leiden tot problematische verwaarlozing van de woning.

Aanbevelingen:

- *Blijf een klusdienst en ergotherapie aan huis aanbieden via de lokale dienstencentra.*
- *Maak het [gratis woon- en \(ver\)bouwadvies](#) rond toegankelijkheid ruimer bekend bij ouderen.*
- *Zet in op begeleiding, ondersteuning en ontzorgen van ouderen bij woningrenovaties.*
- *Betrek meer oudere eigenaars met beperkte financiële middelen bij '[Gent knapt op](#)'.*

→ Zorg voor een diverse woon mix in de wijken

Ouderen, hun woning en woonomgeving zijn onlosmakelijke met elkaar verbonden.⁵³ Ouderen zouden vandaag tijdig moeten kiezen waar ze morgen goed kunnen wonen, om eenzaamheid en zorgarmoede te voorkomen. Maar 'net zoals in de rest van Vlaanderen zijn ouderen honkvast. De woning die ze ooit kochten sluit vaak niet meer aan bij hun woonnoden doordat hun fysieke mobiliteit afneemt. Hoewel het opportuun zou zijn om te verhuizen naar een woning die meer toegankelijk is (een gelijkvloerse woning), is de bereidheid om te verhuizen laag. Hierin ligt een duidelijke opgave voor het beleid.'⁵⁴

Wanneer hun woning perfect is aangepast maar de woonomgeving niet, wordt die woning een gouden kooi, waarin de ouderen als het ware gevangen zitten. Als hun de kans geboden wordt om in de eigen buurt te blijven wonen kan dat stimulansen bieden om te verhuizen naar een beter alternatief. Daarom moet er in elke wijk ruimte zijn voor alternatieve woonvormen.

Dat de buurt waarin ouderen wonen voor hen erg belangrijk is, staat buiten kijf. 'De woonomgevingen waar mensen voor hun oudere dag de voorkeur aan geven, zijn divers, maar 'blijven waar ik ben', met diverse vormen van zorg, spant de kroon. De ideale woonzorgomgeving omvat diverse woonvormen en er leeft een mix van generaties: gezinnen met kinderen, alleenstaanden, jongere senioren, oudere senioren die al dan niet (intensieve) zorg nodig hebben... Zo kunnen er, zoals in veel wijken en buurten, vormen van onderlinge (buurt)zorg groeien, waarin bewoners elkaar en met name ook de mantelzorgers helpen.'⁵⁵

Ouderen op een laagdrempelige manier en in een aangename omgeving kennis laten maken met nieuwe alternatieve woonvormen zoals cohousing, tiny house, mantelzorgwonen of een mobiele zorgwoning, opent nieuwe perspectieven. Wie over een eigen tuin beschikte zal wellicht gecharmeerd zijn door een park of een volkstuintje in de buurt van een aangepast appartement of assistentiewoning.

⁵² Woonstudie en -dynamieken bij ouderen - Emma Volckaert & Pascal De Decker, 2020.

⁵³ Ouderen, hun (wenselijke) leefomgeving en eenzaamheid - Nico De Witte en Dominique Verté, 2023.

⁵⁴ Woonstudie Gent, 2021-2022.

⁵⁵ Kiezen moet kunnen, ook voor ouderen: de woonzorgomgeving van de toekomst - Koning Boudewijnstichting, 2022.

'Wanneer (toekomstige) ouderen tijdig verhuizen naar een aangepaste woning in een leeftijdsvriendelijke omgeving, spreken we over 'moving in time'. Dus vooraleer het te laat is en het woonzorgcentrum nog de enige optie blijkt te zijn.'⁵⁶ Onaangepaste woningen verhogen trouwens het risico op valpartijen en hoge medische kosten, waarna verhuizen naar beschermd wonen in een woonzorgcentrum zich vaak opdringt.

Aanbevelingen:

- *Geef prioriteit aan de ontwikkeling van buurtzorgnetwerken, een concept van 'cirkels' rond de zorg- en ontmoetingskansen in de wijken.*
- *Spreek ouderen aan over mogelijke alternatieve woonvormen en verhuisopties in de eigen wijk.*
- *Maak nieuwe woonvormen breder bekend en organiseer kijkdagen of proefwonen.*
- *Garandeer praktische ondersteuning om de verhuis en administratie vlot te laten verlopen.*
- *Neem maatregelen om tijdig verhuizen te bevorderen en voorzie betaalbare zorg aan huis.*

➔ **Werk oplossingen uit om energiearmoede tegen te gaan**

Veel woningen waarin ouderen wonen hinken achterop wat isolatie, energiezuinige verwarming en hernieuwbare energie betreft. Dat kost hun handenvol geld. Uit onderzoek blijkt dat 27,5% van de 65-plussers in energiearmoede verkeert. Bij alleenwonende ouderen loopt dit op tot 43%.⁵⁷ Er is dus dringend nood aan de renovatie van die woningen, waaronder veel sociale woningen.

Veel ouderen renoveren hun woning niet omdat ze zich te oud voelen of twijfelen aan het nut van die investering. Sommigen hebben te kampen met financiële beperkingen, zien er tegenop of zijn bang dat er te veel administratieve rompslomp bij komt kijken. Ze zijn meestal ook slecht geïnformeerd over energieprijzen en mogelijkheden om te veranderen van leverancier.

Aanbevelingen:

- *Lanceer een campagne om ouderen te informeren en geef energiezuinige tips op maat.*
- *Stimuleer energiecontract- en leverancierswissels bij ouderen.*
- *Begeleid, ondersteun en ontzorg ouderen bij renovaties voor energetische aanpassingen.*

⁵⁶ Woonsituatie en -dynamieken bij ouderen: blijven of verhuizen? Isabelle Pannecoucke & Pascal De Decker, 2017.

⁵⁷ Energiearmoede bij ouderen - Vlaamse Ouderenraad - Advies 2022/3.

6. Verzeker ouderen van een volwaardige plaats in de Gentse samenleving

(Respect en sociale inclusie)

'Meer ouderen in beeld overal, meer rolmodellen en positieve voorbeelden.'

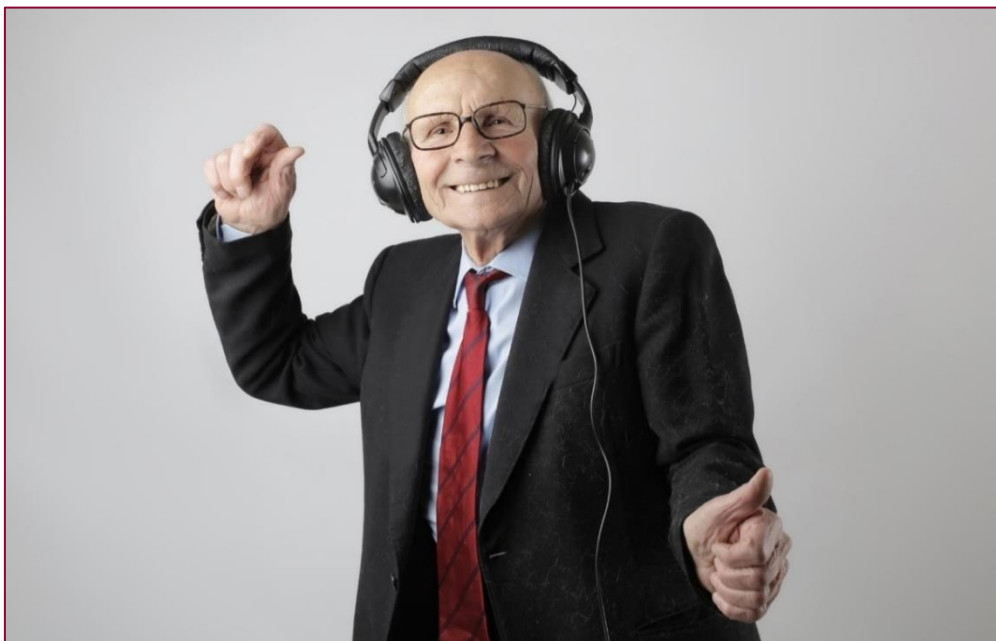
'Er is weinig plaats voor de ouderen, ik begin het zelf aan te voelen (68 jaar). In alles gaat de jeugd voor. Ik vrees dat die trend niet te stoppen is. Jammer, er is weinig tegen te beginnen.'

'De senioren meer behandelen als volwaardige personen, geen betutteling.'

'Ik vraag me af of er al voldoende acties ondernomen worden om de diversiteit en stereotypering resp. te stimuleren en te corrigeren.'

'De extra stappen die tegen armoede worden gezet zijn voor vele ouderen die op een minimum pensioen zitten onvoldoende. Veel mensen hebben het moeilijk de eindjes aan elkaar te knopen.'

'De rusthuizen meer integreren in het leven van de stad door bvb een rusthuis te integreren bij een school of crèche ofzo. De verplaatsingsproblematiek is centraal bij integratie.'

'Maatschappelijk dienen ouderen als autonome volwassenen te worden behandeld en dient hun zelfstandigheid, indien nodig, ondersteund. Dat is niet alleen in het belang van de ouderen zelf, maar van de samenleving in het algemeen. Immers, in de mate dat ouderen zelfstandig kunnen functioneren en zich blijven inzetten betekenen zij een meerwaarde voor de samenleving⁵⁸.'

De mate van beschaving van een samenleving is af te lezen aan de manier waarop die met ouderen omgaat, stelde schrijfster en filosofe Simone de Beauvoir⁵⁹. Te vaak worden alle vooroordelen over

⁵⁸ Voorstellen van de Stedelijke Seniorenraad betreffende het ouderenbeleid van de stad Gent voor de periode 2019-2024 (pag. 6).

⁵⁹ Simone de Beauvoir, De Ouderdom (1970).

oudere mensen op een hoop gegooid: ze zijn allemaal traag, vergeetachtig en zwak. Het gevaar ligt op de loer dat ouderen alleen nog als financiële last worden gezien.

→ Bestrijd ageïsme, discriminatie en negatieve beeldvorming over ouderen

Veel ouderen worden het slachtoffer van stereotypingen, vooroordelen en discriminatie. Dit blijkt nog maar eens uit de cijfers van een enquête die door Amnesty International in 2021 werd uitgevoerd in Franstalig België. 'Leeftijdscriminatie is alomtegenwoordig en toch blijft het vaak onder de radar. Het heeft nochtans ernstige gevolgen, zoals uitsluiting, verwaarlozing en geweld tegen ouderen⁶⁰.'

Ageïsme of leeftijdscriminatie wordt in veel gevallen 'normaal' bevonden. Dat zorgt ervoor dat ouderen vaak achtergesteld worden en dat er structurele gebreken zijn in de realisatie en bescherming van hun mensenrechten⁶¹. Ook het infantiliseren van ouderen blijkt een hardnekkig fenomeen te zijn.

Ouderen ervaren vaak hoe ze anders worden behandeld, louter omwille van hun leeftijd. Hoewel ouder worden ook zo zijn voordelen heeft, valt dat niet af te lezen aan het beeld dat de media ons voorschotelt of aan de ongemeen hoge waarde die onze samenleving hecht aan jeugdigheid. Contact tussen jongeren en ouderen kan helpen om wederzijds respect te bevorderen.

'De beelden die vaak worden opgehangen over ouderen stemmen niet overeen met de genuanceerde realiteit. Er wordt veelal vanuit eenzelfde stereotiep kader over senioren gesproken waardoor termen als 'oud' en 'ouderen' een negatieve bijklank krijgen, met alle schadelijke gevolgen van dien⁶².'

Aanbevelingen:

- *Neem discriminatie op basis van leeftijd uitdrukkelijk op in de beleidsnota Gelijke Kansen.*
- *Breng ouderen duidelijk en genuanceerd in beeld in de stadscommunicatie.*
- *Onderneem regelmatig acties om een realistisch ouderenbeeld te promoten.*
- *Werk samen met [Amal](#) interculturele initiatieven uit voor ouderen.*
- *Organiseer elk jaar een 'Regenboogweek' om de integratie van LGBTQI+ ouderen te bevorderen.*

→ Bied ouderen met beperking kansen om deel te nemen aan het leven in de stad

Het is duidelijk dat ouderen met een beperking minder de mogelijkheid hebben om deel te nemen aan activiteiten buitenshuis. Met het klimmen van de jaren nemen de lichamelijke beperkingen toe. Het stappen gaat wat moeizamer, mensen krijgen last van een verminderd zicht of doofheid. De moeilijkheden die dat oplevert worden vaak onderschat.

Aangeboren of opgelopen fysieke beperkingen kunnen zeer divers zijn en op oudere leeftijd voor extra problemen zorgen. Enkel mensen jonger dan 65 jaar kunnen een erkenning handicap aanvragen bij het Vlaams Agentschap voor Personen met een Handicap (VAPH). Zonder die erkenning krijgen ouderen geen tegemoetkoming voor hulpmiddelen, bijstand of aanpassingen aan hun woning of wagen.

⁶⁰ Philippe Hensmans, directeur van de Franstalige Amnesty-tak in België

⁶¹ Vlaamse Ouderenraad, bij Advies 2023/1 over een VN-Conventie voor de mensenrechten van ouderen.

⁶² [Beeldvorming van ouderen](#) rapport 2021-2022 - Vief Seniorenknooppunt vzw

Ook ouderen met een verstandelijke beperking worden ouder en ze leven bovendien langer dan vroeger. Zij verdienen speciale aandacht: hun noden zijn niet helemaal dezelfde als die van andere ouderen⁶³.

Aanbevelingen:

- *Bied logistieke hulp aan ouderen met een beperking in hun contacten met de stadsdiensten.*
- *Voorzie redelijke aanpassingen aan de infrastructuur van stadsgebouwen.*
- *Voorkom dat ouderen met een beperking gediscrimineerd worden in de dienstverlening of de zorg.*

➔ **Onderneem actie rond isolement en eenzaamheid**

Eenzaamheid hoort bij het leven en hoeft niet meteen een probleem te zijn. En wie alleen is, voelt zich niet noodzakelijk eenzaam. Dat ligt anders bij ernstige of langdurige eenzaamheidsgevoelens. Ouderen kunnen daardoor gezondheidsproblemen of geestelijke klachten krijgen.

Zowel sociale isolatie (een gebrek aan sociale contacten) als eenzaamheid (een gebrek aan diepgaande relaties) komen bij ouderen vaak voor. Volgens onderzoek van de [Koning Boudewijnstichting](#) voelt bijna een kwart van de 75- tot 79-jarigen zich meerdere keren per week of zelfs dagelijks eenzaam. Toch blijft het een taboe waar weinig over gesproken wordt. Eenzaamheid is trouwens geen puur individueel gegeven, ook de kwaliteit van de woonomgeving⁶⁴, het vrijetijds-aanbod en contacten met buurbewoners spelen een rol.

Isolement en eenzaamheid van ouderen zijn duidelijk gelinkt aan een aantal maatschappelijke factoren en beleidskeuzes: 'als Vlaanderen het mes zet in de bussen van De Lijn, als bankautomaten en fysieke winkels verdwijnen, als thuiszorg het met minder middelen moet doen, dan moeten we niet verbaasd zijn dat sommige mensen alleen achterblijven.'⁶⁵ Belgische ouderen die alleen wonen behoren tot de eenzaamste van Europa, blijkt uit recent onderzoek.⁶⁶ En volgens [Statistiek Vlaanderen](#) zal het aantal alleenwonende ouderen tegen 2030 sterk toenemen, de groei concentreert zich voornamelijk bij de 67-plussers.

Aanbevelingen:

- *Bouw verder aan '[Zorgzame Buurten](#)' om eenzaamheid bij ouderen te voorkomen.*
- *Spoor geïsoleerde en eenzame ouderen op via outreachend werk met input van de hulpverlening.*
- *Investeer in een netwerk- en buddywerking, werk hiervoor samen met [Lus vzw](#).*
- *Creëer in de wijken voldoende uitnodigende plekken waar mensen elkaar kunnen ontmoeten.*
- *Bied ouderen kansen om betekenisvol bezig te zijn, zich aan te sluiten bij een vereniging of sportclub, vrijwilligerswerk te doen, enz.*

⁶³ Mensen met een verstandelijke beperking worden ouder - Hadewych Schepens - Sociaal.net, 2018.

⁶⁴Eenzaamheid gaat ook over de kwaliteit van je woonomgeving - Jasper De Witte, Leen Heylen, Liesbeth De Donder e.a. - Sociaal.net, 2023.

⁶⁵ Nils Vandenweghe, directeur Vlaamse Ouderenraad - [VRT NWS](#).

⁶⁶ Belgische 65-plussers bij eenzaamste van Europa - Liesbet De Kock, Apache 28-08-2023.

→ Blijf inzetten op de ondersteuning van kwetsbare ouderen

De meeste ouderen zijn prima in staat om de eigen regie te voeren over hun leven en daarmee hun zelfstandigheid tot op hoge leeftijd te behouden. Een deel van de ouderen lukt dat niet. Oudere mensen met een verminderde regie over het eigen leven, in een complexe situatie of met een hoge zorgbehoefte, zijn kwetsbaar. [Onderzoek](#) bracht aan het licht dat 17% van alle thuiswonende 65-plussers kwetsbaar is. Hun aandeel in het totaal aantal ouderen neemt toe naarmate de leeftijd stijgt, 2/3 is een vrouw.

Er zijn geen harde criteria om kwetsbaarheid vast te stellen. Veel factoren kunnen hierbij een rol spelen: een chronische ziekte, problemen met mobiliteit, communicatie of geheugen, het ontbreken van een sociaal netwerk, verlies van een partner, lage (digitale) geletterdheid, financiële problemen, slechte woonsituatie, een recente ziekenhuisopname ... De rechten van ouderen in kwetsbare situaties vragen uiteraard om extra bescherming. Maar er zijn geen eenvoudige oplossingen die voor iedereen werken.

Steeds meer oudere Gentenaars hebben een migratieachtergrond. Vaak wordt een beeld geschetst van de oudere migrant die heel anders is dan iemand met Vlaamse wortels. Dat eenzijdige stereotiepe beeld klopt niet. Naast enkele cultuurspecifieke noden hebben zij vooral gemeenschappelijke wensen voor hun oude dag: gezond, onafhankelijk en betrokken blijven. Toch zijn er onder hen veel kwetsbare ouderen.

Aanbevelingen:

- *Organiseer sociaal contact, solidariteit en onderlinge hulp in wijk- en buurtnetwerken.*
- *Bevorder samenwerking in de wijken tussen lokale dienstencentra, buurtwerk, woonzorgcentra, wijkgezondheidscentra, ziekenfondsen, thuiszorg, ...*
- *Ontwikkel duurzame initiatieven met [Amal](#) en [vzw Burgerplicht](#) om ouderen met een migratieachtergrond beter te bereiken en te ondersteunen.*

→ Zet verdere stappen in de strijd tegen onderbescherming en armoede

De resultaten van de EU-SILC-enquête voor 2022 tonen aan dat het percentage Belgische 65-plussers dat het risico loopt om in armoede of sociale uitsluiting te leven, tegenover 2021 gestegen is van 17% naar 20%. Bij de 75-plussers gaat het om een toename van 21,4% naar 25,1%⁶⁷. Daarmee loopt 1 op 5 ouderen in België het risico om in armoede of sociale uitsluiting te leven. Bij 75-plussers is dat zelfs 1 op 4. Bij deze oudste ouderen vormen de relatief hoge zorgkosten een extra risico.

Voor een alleenstaande bedraagt de armoedegrens 1.366 euro per maand. De drempel voor een huishouden met twee volwassenen ligt op 2049 euro. Ouderen kampen ook vaker met hogere gezondheidskosten en extra kosten voor thuiszorg en –hulp. Dit kan een belangrijke impact op hun budget hebben. Hoewel veel ouderen eigenaar zijn van hun woning biedt dat niet altijd bescherming tegen armoede.

Ouderen in armoede of met een beperkt inkomen ervaren nog steeds veel schaamte om de stap naar het OCMW, een armoedevereniging of voedselbedeling te zetten. Te veel kwetsbare ouderen zakken verder weg omdat ze geen gebruik maken van premies, voordelen en tegemoetkomingen waar ze wel

⁶⁷ 1 op 5 van de ouderen loopt risico op armoede - Vlaamse Ouderenraad, cijfers Statbel 2022.

recht op hebben. Ze hebben er nog nooit van gehoord hebben of weten niet hoe de administratie in orde te brengen.

'Het volstaat niet om potentiële rechthebbenden aan te sporen om hun rechten op te eisen. Diverse factoren spelen immers een rol bij het hypothekeren van het spontaan naar instellingen of sociale diensten toestappen. Diensten moeten daarom sterk aangespoord worden om proactief te werken. De automatische toekenning van rechten moet een prioritair aandachtspunt blijven in alle beleidsdomeinen. De sociale onderbescherming moet een permanent aandachtspunt uitmaken.'⁶⁸

Het is een uitdaging voor stadsdiensten om die onderbescherming te bestrijden door ouderen de weg te wijzen naar hun grondrechten. Nog beter is om een automatische toekenning van sociale rechten te realiseren. Daarin heeft Gent al stappen ondernomen, ze heeft er onlangs de [UserCentriCities-award](#) voor gekregen.

Aanbevelingen:

- *Onderwerp alle beleidsbeslissingen die betrekking hebben op ouderen aan een armoedetoets.*
- *Werk de drempels weg die ouderen in armoede ervan weerhouden om beroep te doen op hulp.*
- *Zet in op outreachend werk om ouderen in armoede op te sporen en te ondersteunen.*
- *Creëer samen met [Enchanté vzw](#) 'Hartelijke Plekken' in alle lokale dienstencentra, buurtcentra, open huizen en sociale restaurants.*
- *Werk intensief samen met de Gentse armoedeverenigingen om concrete hulp te organiseren.*
- *Zet verdere stappen in [proactieve dienstverlening](#) om (lokale) sociale rechten automatisch toe te kennen.*

⁶⁸ Advies van de Federale Adviesraad voor Ouderen (FAVO) met betrekking tot de beleidsnota 2014 inzake de maatschappelijke integratie en armoedebestrijding.

7. Informeer ouderen via heldere, actuele en inclusieve communicatie

(Communicatie en informatie)

'Ouderen zijn veelal digibeet en daar wordt dikwijls geen rekening mee gehouden. Geef betaalbare cursussen aub.'

'Het digitaal platform is oké, toch graag meer aandacht aan de groep mensen die niet of nooit computerwijs worden of zullen zijn.'

'Zorg voor toegankelijke informatie (op papier) over zaken die mensen echt moeten weten: regelgeving van de overheid, voordelen, activiteiten gericht op ouderen.'

'Ik ken alleen het Stadsmagazine tot nu toe. Dit is de eerste keer dat ik andere communicatie van de stad ontvang. Het zou toch wel wat meer kunnen zijn!'

'Meer info zou nuttig zijn. Misschien een grotere verspreiding van het tijdschrift WIJS.'

De digitalisering verandert in ijltempo onze manier van communiceren en informeren op elk terrein. Spijtig genoeg vertaalt zich dat niet voor iedereen in een even snelle toename van digitale vaardigheden. Veel ouderen ondervinden heel wat drempels en moeilijkheden om op de online sneltrein te springen.

*'Wie alleen kijkt naar de leeftijd als indicator van digitale kwetsbaarheid, heeft slechts een gedeeltelijk beeld van de problemen waarmee deze generatie ouderen te kampen heeft. Het inkomensniveau, het opleidingsniveau en de gezinssamenstelling spelen ook hier een belangrijke rol wat betreft de toegang tot en het gebruik van onlinediensten.'*⁶⁹

⁶⁹ Barometer Digitale Inclusie - Koning Boudewijnstichting, 2022.

'Wanneer bankkantoren hun fysiek aanbod inperken, treinloketten hun deuren sluiten, een afspraak voor de autokeuring niet telefonisch kan worden vastgelegd en sommige bedrijven niet langer facturen in papieren versie toesturen, zijn internettechnologieën in het dagelijks leven noodzakelijk geworden.'⁷⁰

➔ Bied alle informatie, communicatie en dienstverlening inclusief aan

Het voornaamste doel van inclusieve informatie, communicatie en dienstverlening is uitsluiting van mensen te voorkomen. Voor ouderen die knelpunten ondervinden, minder (digitaal) redzaam zijn of complexe vragen hebben, zal de behoefte aan klassieke communicatievormen, oplossingen op maat en persoonlijke dienstverlening blijven bestaan.

De ouderenbehoefteonderzoeken tonen aan dat te vaak wordt uitgegaan van de stereotype opvatting dat ouderen een homogene groep vormen die te kwetsbaar is om zich internettoepassingen eigen te maken. De hoogste percentages oudere niet-internetgebruikers zijn echter vooral terug te vinden bij de oudste ouderen met de laagste opleidingsniveaus (vaak vrouwen) en de laagste inkomens. De KBS wijst erop dat de digitale kloof binnen de generatie 75-plussers steeds groter wordt.

Uit reacties op de checklist blijkt dat veel ouderen een tekort ervaren aan duidelijke, doelgerichte informatie. Om alle Gentse ouderen te bereiken is daarom een doordachte communicatiemix nodig die tegelijk inzet op meerdere communicatiemiddelen.

Aanbevelingen:

- *Garandeer het behoud van de persoonlijke dienstverlening en (mobiele) loketfunctie.*
- *Blijf [Gentinfo](#) zowel telefonisch als per mail inzetten als centraal aanspreekpunt van de stad.*
- *Voorzie individuele begeleiding bij fysieke loketten om de digitale dienst te leren gebruiken.*
- *Werk met '[Open Services](#)' toegankelijke digitale dienstverlening uit op maat van ouderen.*
- *Zorg ervoor dat het Stadsmagazine in elke Gentse brievenbus terecht komt.*
- *Maak het tijdschrift 'WIJS' beter bekend onder Gentse ouderen, geef het een ruimere verspreiding.*

➔ Breng de noden van ouderen op gebied van communicatie in kaart

Het is duidelijk dat een groep ouderen digitaal 'uit de boot valt', maar het verhaal van digitale uitsluiting is complexer en gaat verder dan een kloof tussen gebruikers en niet-gebruikers van het internet. De ouderenbehoefteonderzoeken tonen aan dat er drie groepen oudere gebruikers van het internet zijn:

- basisgebruikers die het internet gebruiken om te surfen, mailen en informatie op te zoeken;
- selectieve gebruikers die daarnaast ook online bankieren of via het internet contact houden met kinderen en kleinkinderen;
- een groeiende groep allrounders die vrijwel alle internetactiviteiten uitvoeren.

Kennis over die vaardigheden is nodig om te weten via welke kanalen ouderen effectief bereikt kunnen worden en welke ouderen uitgesloten worden bij het uitsluitend digitaal aanbieden van informatie of diensten. Het is daarnaast essentieel om internetopleidingen op maat te kunnen aanbieden.

⁷⁰ Oud en digitaal: realiteit of utopie? J. Campens, A. Vercruyssen, D. Verté & N. De Witte, 2023.

Aanbevelingen:

- Voer met [District09](#) een onderzoek naar de digitale vaardigheden van Gentse 65-plussers.
- Verwerf inzicht in dringende digitale vormingsnoden en hiaten in het bestaande e-inclusie aanbod.
- Maak een planning op voor doelgerichte communicatie aan ouderen via diverse kanalen.

➔ Stimuleer ouderen om digitaal bij te leren

Het belang van digitaal actief zijn neemt toe. Ouderen, die opgegroeid zijn vóór het digitale tijdperk, merken steeds duidelijker hoe oude, vertrouwde deuren met al die digitalisering letterlijk dichtgaan voor hen. Ze beseffen dat een leven zonder internet ondenkbaar is geworden en dat die evolutie niet zal worden teruggedraaid. In reacties op de checklist 'Gent, leeftijdsvriendelijke stad' dringen ouderen erop aan om de digitale kloof te overbruggen door hen wegwijs te maken of bij te werken in het gebruik van internet.

De KBS 'Barometer digitale inclusie 2022' geeft aan dat de digitale vaardigheden dalen in relatie tot de evolutie van de digitale eisen die hand over hand toenemen. Zo krijgen bv. ouderen die de basisbeginselen niet of nauwelijks beheersen het steeds moeilijker om bij te leren of bij te blijven. Bijna één op twee ouderen is bovendien kwetsbaar op het gebied van veilig online navigeren.

Maatwerk is noodzakelijk bij het uitwerken van digitale inclusie-initiatieven voor ouderen. Bijzondere aandacht moet gaan naar ouderen die de weg naar het internet nog niet gevonden hebben. Om isolement en eenzaamheid te bestrijden is de toegang tot het internet ook erg belangrijk voor ouderen die door gezondheids- of mobiliteitsproblemen aan hun woning gekluisterd zijn en voor oudere mantelzorgers.⁷¹

Aanbevelingen:

- Voorzie workshops en digitale lessen op maat van de vormingsnood van ouderen.
- Breid de [Digipunten](#) uit naar alle 25 wijken van de stad en vermeerder de surfpunten.
- Herneem de actie 'Gratis digitale hulp aan huis', maak ze bekend bij kwetsbare ouderen.

➔ Zorg voor voldoende actuele informatie op wijkniveau

Het is een uitdaging om de snel wisselende wijk informatie up-to-date te houden. Naast 'WIJS', de klassieke flyers die her en der verspreid worden en de Facebookpagina's van de lokale dienstencentra kan ook 'out of the box' worden gedacht om bewoners te informeren. Bij een 'koffiekar' bv., op een plaats waar vaak veel mensen samenkomen.

'Onder de noemer van inclusieve communicatie kunnen veel verschillende acties vallen. Door informatie op een visuele en laagdrempelige manier aan te bieden worden alle inwoners bereikt en verloopt de communicatie onderling vlot.'⁷²

Aanbevelingen:

⁷¹ Internet en mantelzorg - Oud en digitaal: realiteit of utopie? J. Campens, A. Vercruyssen, D. Verté & N. De Witte, 2023.

⁷² Acties inclusieve communicatie - VVSG

- *Maak verenigingen attent op gratis gebruik van buurtinfokasten om hun evenement te afficheren.*
- *Implementeer de bevindingen van het project [Digitaal Inclusieve Wijk](#) in meer Gentse wijken.*
- *Zorg voor gratis wifi in alle openbare gebouwen en op enkele openbare locaties in de stad.*

➔ **Communiceer in toegankelijke, klare taal**

Zowel persoonlijk contact als schriftelijke, telefonische en digitale communicatie heeft een invloed op de algemene ervaring die ouderen hebben met de stad. Het is belangrijk dat die informatie helder en klaar overkomt via toegankelijke, begrijpelijke taal.

'Onduidelijke communicatie roept veel vragen en weerstand op, leidt tot boze en ontevreden inwoners en minder vertrouwen in het beleid.'⁷³ Ook de Signalenbundel waarschuwt voor hoogdrempelige communicatie.⁷⁴

Aanbevelingen:

- *Ontwikkel een duidelijke stadsbrede visie op begrijpelijk, helder en klaar communiceren.*
- *Houd hierbij rekening met minder taalvaardige en digitaal on- of laaggeletterde Gentenaars.*

⁷³ Duidelijke Overheidscommunicatie voor gemeenten - Vereniging van Nederlandse Gemeenten, 2022.

⁷⁴ Signalenbundel 2023, signaal nr. 60.

8. Zorg dat ouderen zich vlot en comfortabel kunnen verplaatsen (Mobiliteit)

'De voetpaden zijn tegenwoordig fietsenstallingen. In sommige straten staan er soms drie fietsen naast elkaar tegen de gevel. Zo is er onvoldoende ruimte om op het voetpad te blijven. Je moet soms de straat op om verder te kunnen.'

'Fietsen is absoluut niet veilig in de stad: tramsporen veroorzaken veel valpartijen, straten met kasseien schudden je duchtig door elkaar. Veilig fietsen? Niet met al die kamikaze studenten met smartphone in de hand. Fietsen is aan de durvers.'

'Je moet zelf eens in een rolstoel zitten om te beseffen dat je in de kuip van Gent niet vooruitkomt, het is een rotslandschap. Het Gravensteen, daar komt een lift voor rolstoelen, maar errond rijdt er geen één. Het gaat niet.'

'Ouderen die niet meer durven of kunnen fietsen en autorijden geraken niet meer naar de bank of het lokaal dienstencentrum!'

'Gent moet écht wel tussenkomen bij De Lijn. Verbeteringen gaan ten koste van afgeschafte haltes, afgeschafte lijnen ... Chauffeurs van lijnbussen vertrekken voordat oudere passagiers zijn kunnen gaan zitten. Ze moeten beseffen dat een val bij deze mensen vaak het begin van het einde is.'

'Ik vind het erg dat er zoveel parkeerplaatsen voor auto's verdwenen zijn wat veel moeilijkheden voor oudere mensen meebrengt.'

‘Veel ouderen beschikken over een goede fysieke conditie en zijn alert genoeg om vlot aan het verkeer deel te nemen.’⁷⁵ Dat mobiliteit in al zijn vormen een spraakmakend thema is onder ouderen mag nochtans een understatement genoemd worden. Er kan nauwelijks een samenkomst van de ouderenraad doorgaan, zonder dat het onderwerp ter sprake komt.

We kunnen er niet omheen dat het belang van mobiliteit voor ouderen enorm groot is. Dat kwam ook overduidelijk naar voor in de vele reacties op het thema bij de checklist ‘Gent, leeftijdsvriendelijke stad’. Met ‘ageing in place’ als streefdoel van het beleid, zullen ouderen zich in de toekomst nog vaker en talrijker in het verkeer begeven. Als ze langer thuis blijven wonen en minder snel beroep te doen op residentiële zorg, zal het belang aan mobiliteit voor essentiële dagelijkse verplaatsingen alleen maar toenemen.

Decennialang werden de straten in onze steden ingericht in functie van snel autoverkeer voor de werkende bevolking. Daarbij was weinig aandacht voor de plaats van kinderen en ouderen in de publieke ruimte en in het verkeer. Een nieuwe ontwikkeling is het Canadese ‘[8 80 City movement](#)’-concept van Gil Penalosa met als basisprincipe dat het openbaar domein geschikt moet zijn voor iedereen van 8 tot 80 jaar.

→ Maak werk van de implementatie van het voetgangersplan

Een echt voetgangersvriendelijke stad wordt pas bereikt als voetgangers een hogere prioriteit krijgen dan nu het geval is. De lamentabele staat van heel wat voetpaden en het hindernissenparcours omheen allerlei obstakels, zowel in de binnenstad als in de buitenwijken, zijn veel ouderen een doorn in het oog. Bij alle opmerkingen als reactie op de checklist ‘Gent, leeftijdsvriendelijke stad’ staat die over de slechte staat van veel voetpaden met stip op één.

Langer zelfstandig thuis wonen vraagt dat de voetpaden niet alleen in de omgeving van woonzorgcentra, maar overal in de stad goed begaanbaar zijn, zodat ouderen niet aan huis gekluisterd raken.

Het welbekende [STOP-principe](#) mag te voet gaan dan wel zien als prioritaire manier om zich te verplaatsen, in de praktijk is daar meestal weinig van te merken. Zich te voet verplaatsen heeft nochtans tal van voordelen. Zo zijn er de gezondheidsvoordelen die zowel op fysiek als mentaal vlak tot uiting komen. En er zijn nog andere voordelen: te voet gaan kost niets, is eenvoudig, toegankelijk en goed voor het milieu.

In zijn advies⁷⁶ op het ontwerp van voetgangersplan liet de Gentse Ouderenraad in 2022 al weten dat het plan geen dag te vroeg kwam. Alle aandachtspunten uit het advies blijven overeind.

Aanbevelingen:

- *Zorg voor comfortabel begaanbare, kwalitatieve en goed onderhouden voetpaden.*
- *Screen de straten en wegen op valveiligheid, inventariseer de knelpunten.*
- *Sensibiliseer en treed op tegen onterechte inname van de voetpaden door, winkelwaren, terrassen, fietsen, steps, foutgeparkeerde auto’s, uitdijende geveltuinjes, hinderlijke werven, ...*
- *Voorzie voldoende rustbanken en integraal toegankelijk publiek sanitair in de wijken.*

⁷⁵ Ongehoord en ongezien hoe Vlaanderen vergrijst - ‘Over essentiële bereikbaarheidsrechten van ouderen’ Thomas Vanoutryve, 2023.

⁷⁶ Advies Stedelijke Seniorenraad: 20220901_AD_SSR 01_Voetgangersplan

➔ Garandeer de bereikbaarheid van voor ouderen belangrijke doelen

De 'babyboomers' van vandaag zullen de komende decennia een transitie doormaken van actieve ouderdom naar kwetsbare ouderdom. In zijn advies van 2022 waarschuwde de Gentse Ouderenraad al voor het risico op vervoersarmoede⁷⁷, door een combinatie van gebrekkige toegang tot verplaatsingsmogelijkheden, verminderde bereikbaarheid van bestemmingen en beperkte persoonlijke vaardigheden.

De bereikbaarheid van de meeste basisvoorzieningen of '[walkabilityscore](#)' waarin woondichtheid, stratenconnectiviteit en functiemix (mix van belangrijke diensten, groen, winkels en recreatie) opgeteld worden, speelt een cruciale rol voor ouderen om zich te voet of met de fiets te kunnen verplaatsen.

Zich vlot kunnen verplaatsen is een belangrijke voorwaarde om sociaal mee te kunnen blijven doen. Als er nóg meer buurtvoorzieningen zoals winkels, apothekers, kappers, banken enz. verdwijnen uit hun dichte omgeving, kunnen minder mobiele ouderen straks zelfs niet meer te voet hun dagelijkse boodschappen doen. De loopafstand wordt te groot en fietsen lukt vaak niet meer.

Het openbaar vervoer brengt geen soelaas, wanneer buslijnen en dichtbijgelegen haltes geschrapt worden of niet toegankelijk zijn. Het Vlaamse beleid gaat er trouwens niet meer van uit dat iedereen een halte van het openbaar vervoer binnen een aanvaardbare wandelafstand zal hebben. Veel ouderen kunnen de bus- of tramhalte niet eens meer te voet bereiken.

Het openbaar vervoer nemen is voor ouderen die minder goed ter been zijn een ware beproeving. Ze sukkelen met de hoge op- en afstap van de bus als die te ver van het voetpad stopt, ze krijgen niet de tijd om te gaan zitten vooraleer de bus vertrekt en riskeren te vallen bij bruusk remmen. Ouderen die een rolstoel of rollator gebruiken durven de bus vaak helemaal niet meer op. Soms worden ze zelfs genegeerd aan de halte en stopt de buschauffeur niet eens.

Ouderen worden autoafhankelijk als ze voor dagelijkse verplaatsingen en sociale contacten geen alternatief hebben. Naarmate de stad minder toegankelijk is voor het autoverkeer, het aantal parkeerplaatsen afneemt en de parkeerkosten stijgen, komen sommige ouderen en mantelzorgers in de problemen. Naast de verplaatsingen voor dagelijkse voorzieningen zijn vooral activiteiten in de vrije tijd en bezoek aan familie en vrienden moeilijker te organiseren.

Met het stijgen van de leeftijd rijden ouderen weliswaar minder kilometers, maar hun autoafhankelijkheid neemt toe. Niet meer kunnen autorijden ervaren ze als een grote belemmering van hun sociaal leven en autonomie. Hulp moeten vragen om zich te verplaatsen weegt op hun levenskwaliteit. Ouderen die een auto bezitten, doen daar niet gemakkelijk afstand van, ook niet om te gaan autodelen. Daar spelen heel wat drempels, zoals de afstand naar staanplaatsen.

Aanbevelingen:

- *Bevorder het aanbod van lokale voorzieningen (winkels, bankautomaten) en diensten (buurtwerk, lokale dienstencentra) of voorzie mobiele oplossingen.*
- *Creëer in elke wijk logische voetgangersassen naar voor ouderen essentiële bestemmingen.*
- *Zorg voor voldoende parkeerplaatsen voor minder mobiele ouderen.*
- *Organiseer informatiesessies over autodelen, gericht op ouderen, rol een [buddy-project](#) uit.*
- *Versnel de aanleg van toegankelijke bus- en tramhaltes.*

⁷⁷ Advies Stedelijke Seniorenraad: 20220928_AD_SSR Vervoersarmoede.

- *Ga in overleg met De Lijn over goede verbindingen van alle Gentse wijken met de rest van de stad en zoek naar oplossingen voor een klantvriendelijker openbaar vervoer.*

→ Verzeker de verkeersveiligheid van voetgangers en fietsers

Mobiliteit staat in dienst van een gezonde leefomgeving en moet voldoende veilige ruimte bieden aan voetgangers en fietsers. Het Vlaams Expertisecentrum Toegankelijkheid⁷⁸ wijst erop dat ouderen soms genooddaakt zijn thuis te blijven door barrières in het verkeer zoals oneffen of te hoge stoep(randen), gebrek aan veilige oversteekplaatsen en afwezigheid van straatverlichting.

Goed en regelmatig onderhoud van voetpaden lijkt in ieder geval te kunnen bijdragen aan het voorkomen van voetgangersongevallen op straat. Daarbij komt letsel door struikelen over losliggende of uitstekende tegels of over een stoeprand het meeste voor. Valongevallen van voetgangers worden niet opgenomen in de statistieken over verkeersongevallen. Als we die ook zouden meetellen, liggen de cijfers veel hoger dan waar veel mensen vanuit gaan. Dat blijkt alvast uit [Nederlands onderzoek](#).

Woonerven, waar geen doorlopend voetpad meer is, maar de volle breedte gebruikt mag worden voor autorijden, stappen, fietsen, spelen en bewegen, worden door ouderen als bijzonder onveilig ervaren. Ook al wordt de snelheid voor alle weggebruikers er beperkt tot 20 km per uur. Er bestaan wel mogelijkheden om deze concepten meer inclusief te maken.⁷⁹ In straten met gemengd voetgangers- en fietsverkeer worden ouderen vaak belaagd door onverantwoord snel rijdende of slalomende fietsers en e-steppers.

Waar de veiligheid van voetgangers in het gedrang komt door (verkeers-)overtredingen en gedragingen die overlast veroorzaken en tot ergernissen leiden, rekenen ouderen op de Gentse politie om de knelpunten te inventariseren en ervoor te zorgen dat iedereen zich aan de verkeersregels houdt.

Ook fietsongevallen zonder tegenpartij worden vaak niet geregistreerd. Het gekend aantal ouderen dat gewond raakte bij een ongeval met een elektrische fiets is sinds 2015 meer dan verdubbeld. Ontbrekende, te smalle of slecht onderhouden fietspaden liggen vaak aan de basis van het fietsongeval. Inzetten op fietsveiligheid door een goede fietsinfrastructuur en het vermijden van conflicten met het autoverkeer zijn belangrijke voorwaarden om ouderen veilig (elektrisch) te laten fietsen.

Uit verhalen van ouderen die ongevallen met een e-bike hebben meegemaakt blijkt ook dat ze zich onzeker of angstig voelen op de elektrische fiets. Ze zijn niet gewend aan de hogere snelheid of vallen zelfs al bij het opstappen⁸⁰. Vaak met ernstig letsel want het dragen van een beschermende helm is niet verplicht.

Ouderen die hun hele leven gefietst hebben, dreigen zo af te haken. Anderen overschatten zichzelf en nemen onnodig risico zonder dat ze door hebben dat ze de vaardigheid missen om een e-bike te besturen. Aangepaste e-bike lessen kunnen de veiligheid, zelfredzaamheid en mobiliteit van ouderen aanzienlijk verhogen⁸¹.

⁷⁸ Vlaams Expertisecentrum Toegankelijkheid. 'Iedereen op weg'. Op naar een toegankelijk vervoerssysteem in Vlaanderen, 2015.

⁷⁹ Ongehoord en ongezien hoe Vlaanderen vergrijsd - 'Ouderen in het verkeer' Dirk Lauwers, 2023.

⁸⁰ [Top 10 oorzaken van fietsongelukken](#) – ANWB (NL).

⁸¹ Stedelijke Seniorenraad: Advies op Actieplan Vervoersarmoede 2021-2025.

Aanbevelingen:

- *Geef prioriteit aan het regelmatig onderhouden en herstellen van voet- en fietspaden.*
- *Installeer objectieve en subjectieve veiligheid met conflictvrije straten en kruispunten voor voetgangers, fietsers en e-bikers naast slimme verkeerslichten, voldoende oversteektijd, aangepaste verlichting ...*
- *Zet veiligheid van voetgangers in het verkeer en handhaving door de politie hoger op de agenda.*
- *Maak gebruik van quick fixes om situaties die een gevaar vormen voor (oudere) voetgangers en fietsers snel op te lossen.*
- *Organiseer regelmatig e-bike fietslessen voor ouderen.*
- *Ga in permanent overleg met het Agentschap Wegen en Verkeer (AWV) om gevaarlijke situaties op de gewestwegen aan te pakken.*

➔ **Investeer in vervoer op maat voor minder mobiele Gentenaars**

Vervoer op maat is een ruim begrip. Binnen het concept basisbereikbaarheid moet het openbaar vervoer alleen rijden wanneer en waar er vraag is. Als gevolg van doorlichting op het aantal gebruikers worden buslijnen en -haltes met een beperkte vraag geschrapt (bv. crematorium Westlede).

Aanvullend vervoer op maat wordt aangeboden door andere diensten, meestal private spelers, zoals collectieve taxi's, deelfietsen of -steps, flexbussen, deelauto's enz. Dat model van vervoer op maat richt zich vooral op jonge, flexibele reizigers met voldoende koopkracht en digitale vaardigheden.⁸²

Om dit alles te realiseren investeert het Vlaamse Gewest in [Hoppinpunten](#) met parkeergelegenheid langs de gewestwegen of in de buurt van verkeersknooppunten. Daar kan men van het kernnet (openbaar vervoer met vaste uurregeling) op het aanvullend net (vervoer op maat) overstappen. De ritten worden gereserveerd via een mobiliteitscentrale. De vrees bestaat dat weinig rekening zal gehouden worden met de specifieke noden van mensen die nu al verplaatsingsproblemen hebben, zoals ouderen.

Geen (aangepast) vervoer betekent dat ouderen en mensen met een beperking geïsoleerd kunnen raken. Vooral in de buitenwijken, maar ook in de binnenstad, ligt vervoersarmoede dan op de loer. Een sterk netwerk van familieleden en kennissen die bereid zijn om hen naar plaats van bestemming te brengen is dan ook erg belangrijk. Daarnaast stellen minder mobiele ouderen hun hoop op [initiatieven van de Stad](#) voor flexibel aangepast vervoer van deur tot deur, toegankelijke haltes, speciale vergunningen en voorbehouden parkeerplaatsen.

Toch is het problematisch dat mensen met mobiliteitsproblemen, om te kunnen deelnemen aan dat parallel transportsysteem, moeten aantonen dat ze 'inferieur' zijn aan 'normale' reizigers. Ze moeten meestal ook ruim op voorhand reserveren.

Van Outryve: 'Openbaar vervoer is een deel van de publieke ruimte, daarom kan het uitsluiten van bepaalde groepen slechts bij hoge uitzondering. Als men de principes toepast van [universal design](#) of inclusief ontwerp kunnen velen die in een categorie gehandicapt vallen net zoals andere mensen gebruik maken van het openbaar vervoer.'

⁸² Over essentiële bereikbaarheidsrechten van ouderen - Ongehoord en ongezien hoe Vlaanderen vergrijst - Thomas Vanoutryve, 2023.

Aanbevelingen:

- *Lever inspanningen om de basisbereikbaarheid voor minder mobiele ouderen te verbeteren.*
- *Beperk de voorwaarden om beroep te kunnen doen op vrijwilligersvervoer, de Minder Mobielen Centrale, taxicheques en de fietstaxidienst.*
- *Zorg ervoor dat reserveren voor vervoer van deur tot deur soepel verloopt en beperkt is in tijd.*
- *Breid de [fietstaxidienst](#) uit en maak er gebruik van in alle lokale dienstencentra.*
- *Laat ouderen mee nadenken over de inplanting en de uitrusting van [Hoppinpunten](#).*
- *Dring bij De Lijn aan op het gebruik van toegankelijke voertuigen en op een betrouwbare, stipte en klantvriendelijke dienstverlening.*
- *Overtuig de NMBS van het belang van werkende roltrappen en liften in de stations.*

➔ Voer een rechtvaardig mobiliteitsbeleid

Vrijwel alle Gentse ouderen: voetgangers, fietsers, gebruikers van het openbaar vervoer en automobilisten houden er een verlanglijst voor het mobiliteitsbeleid op na die, naargelang de context waarin ze zich bevinden en de plaats waar ze wonen, vaak tegenstrijdig is. De vraag is dus wanneer de verschillen in bereikbaarheid onrechtvaardig worden en leiden tot vervoersarmoede.

‘De overgrote meerderheid van de bevolking wordt weliswaar uitstekend bediend door de vraaggerichte benadering, maar de keerzijde weerspiegelt zich in het bestaan van een klein, maar hardnekkig, deel van de bevolking dat dagelijks buiten het oog van beleidsmakers worstelt met een gebrekkig vervoersysteem.’⁸³

Er is een breed spectrum van wat de maatschappij als rechtvaardig beschouwt en dat is bovendien aan veranderingen onderhevig. Wat rechtvaardig werd gevonden in 1960 verschilt van wat we vandaag de dag rechtvaardig vinden. Bijvoorbeeld als het gaat om de vraag in hoeverre ons handelen van nu de rechten schendt van toekomstige generaties en van het milieu.

Volgens Nederlandse onderzoek⁸⁴ is het geen eenvoudige zaak om de volgende drie principes te combineren:

- Het grootst mogelijke algemene nut voor alle mensen samen.
Bv. weggebruikers moeten zich ongehinderd kunnen verplaatsen: de grote groep automobilisten profiteert, er wordt geen rekening gehouden met nadelige effecten op kleine groepen.
- Verminderen van kansenongelijkheid.
Bv. minder dicht bevolkte wijken krijgen meer opstapplaatsen: het openbaar vervoer is voor iedereen toegankelijk, barrières voor ouderen en gehandicapten worden weggenomen.
- Minimum-standaarden voor iedereen.
Bv. de 15-minutenstad: mensen moeten niet langer dan een kwartier stappen of fietsen om toegang te hebben tot de meeste dagelijkse behoeften.

Daarnaast spelen nog andere rechtvaardigheidsprincipes die het voor het beleid nóg ingewikkelder maken om een rechtvaardig, leeftijdsvriendelijk mobiliteitsbeleid te realiseren.

⁸³ Rechtvaardige mobiliteit, pleidooi voor een radicale omwenteling in het mobiliteitsbeleid - prof. dr. Karel Martens, Radboud Universiteit, 2017.

⁸⁴ Rechtvaardig mobiliteitsbeleid, Ministerie van Infrastructuur en Waterstaat (NL), 2022.

Aanbevelingen:

- *Besteed voldoende aandacht aan emotionele, sociale en financiële aspecten die de mobiliteit van ouderen beïnvloeden richting minder autogebruik en -afhankelijkheid.*
- *Controleer en evalueer beleidsbeslissingen op onbedoelde negatieve effecten voor minder mobiele ouderen en stuur bij indien nodig.*

Bijlage: Resultaten van de checklist

De checklist werd verspreid onder de leden van de Gentse Ouderenraad, de ouderenverenigingen, lokale dienstencentra en open huizen. Ook de Gentse woonzorgcentra en assistentiewoningen kregen de vragenlijst toegestuurd. Ze werd tenslotte voorgelegd aan de ouderen die zich hadden gemeld n.a.v. een oproep om de adviesraad te versterken.

Invullen kon op verschillende manieren: digitaal via PC of laptop, met een QR-code op een tablet of smartphone en op papier via formulieren die beschikbaar werden gesteld in de lokale dienstencentra.

Aan de respondenten werd gevraagd om per thema de feitelijke situatie in Gent te observeren, niet om zich te baseren op veronderstellingen. Op basis van die observaties werd gevraagd om per stelling een score te geven van 1 tot 10.

1 = Er gebeurt op dit vlak niets. Als er eventueel een goed idee is, is er nog niet begonnen aan de uitvoering.

5 = Rond dit thema gebeurt al wat, maar het kan nog veel beter.

10 = Zeer goede realisatie. Het wordt moeilijk om nog beter te doen.

493 Gentse Ouderen hebben de checklist ingevuld. De geënquêteerden konden, indien gewenst, ook suggesties formuleren om het beleid in onze stad beter af te stemmen op de wensen en behoeften van ouderen. In onderstaand overzicht worden alle stellingen weergegeven met de behaalde gemiddelde score. In de laatste kolom wordt per thema het aantal schriftelijke opmerkingen en suggesties vermeld.

1. Geef ouderen een structurele stem in het beleid van de stad

1. Ouderen worden regelmatig bevestigd over hun wensen en behoeften.	5.27	156
2. De stad houdt rekening met de voorstellen en opmerkingen van de adviesraad voor ouderen.	5.38	
3. Ouderen hebben inspraak in het beleid, ook in de wijken en buurten.	5.30	
4. De stad stimuleert het levenslang leren van ouderen (vb. cursussen, lezingen).	6.58	
5. Ouderen worden door de stad geïnformeerd over de mogelijkheden na het pensioen (vb. vrijwilligerswerk, betaald werk, zelfstandige activiteit).	5.98	

2. Transformeer de wijken tot gezonde, toegankelijke en verbindende ruimten

1. Ouderen kunnen zich gemakkelijk en veilig bewegen in de stad, ook als ze hulpmiddelen gebruiken (zoals rollators of rolstoelen). Er zijn voldoende rustbanken.	4.86	275
2. Openbare gebouwen (bv. stadsdiensten, culturele centra, ziekenhuizen en lokale dienstencentra) zijn goed toegankelijk, ook met hulpmiddelen.	6.74	
3. Handelspanden zoals winkels, restaurants, cafés en banken zijn goed toegankelijk, ook met hulpmiddelen.	5.63	
4. In de stad zijn er voldoende openbare toiletten beschikbaar voor m/v/x en personen met een beperking, ook tijdens het weekend en op feestdagen.	4.84	
5. In de openbare ruimte is er voldoende groen in de straten, op pleinen, in parken en natuurgebieden.	6.59	

3. Bevorder de participatie en het engagement van ouderen

1. Er worden betaalbare activiteiten georganiseerd om ouderen te stimuleren sociaal actief te blijven (vb. in buurtcentra en lokale dienstencentra).	7.62	181
2. De stad ondersteunt sociaal-culturele verenigingen voor ouderen en stelt lokalen ter beschikking voor hun activiteiten.	7.43	
3. Ouderen kunnen zich informeren over sociale en culturele activiteiten bij een informatiecentrum in de buurt.	7.41	
4. Er worden initiatieven genomen waarbij ouderen andere inwoners van de stad kunnen ontmoeten.	7.10	
5. Bij de organisatie van activiteiten heeft men oog voor diversiteit in de bevolking zoals jong en oud, man en vrouw, LGBTQI+ personen, mensen met en zonder migratieachtergrond.	7.25	

4. Garandeer een sterk lokaal en zorgbeleid voor ouderen

1. Er is voor ouderen een brede waaier aan zorg beschikbaar binnen een redelijke afstand (vb. huisarts, verpleging, wachtdienst, thuiszorgdienst).	7.24	146
2. De stad organiseert infomomenten voor ouderen rond ziekte- en valpreventie en over het behoud en bevorderen van de gezondheid.	6.82	
3. Er zijn in de stad voldoende mogelijkheden voor ouderen om te bewegen, te wandelen, fietsen en aan sport te doen.	6.79	
4. Oudere mantelzorgers worden door de stad ondersteund in het uitvoeren van hun taken (vb. begeleiding, vorming, respijtzorg).	6.39	
5. Bewoners van woonzorgcentra en assistentiewoningen worden actief betrokken bij het sociaal leven in de stad.	6.09	

5. Ontwikkel een levensloopbestendig woonbeleid

1. Er zijn in de stad aangepaste en kwaliteitsvolle sociale huurwoningen voor ouderen.	5.30	225
2. De stad geeft advies aan ouderen en stimuleert woningaanpassingen om langer zelfstandig thuis te wonen.	6.28	
3. De stad laat aangepaste en kwaliteitsvolle woonmogelijkheden toe voor ouderen die gemeenschappelijk willen wonen (vb. groepswonen, kangoeroewonen).	5.79	
4. In de stad zijn er voldoende basisvoorzieningen op wandelafstand aanwezig (vb. bakker, slager, apotheek, bankautomaat, grootwarenhuis of andere mogelijkheden tot ontmoeting).	5.68	
5. Er zijn aangepaste, kwaliteitsvolle en betaalbare woonmogelijkheden voor ouderen die zelfstandig willen wonen wanneer ze zorgondersteuning nodig hebben (vb. assistentiewoningen).	5.49	

6. Verzeker ouderen van een volwaardige plaats in de samenleving

1. De stad voert actie tegen ageïsme, leeftijdsdiscriminatie en stereotiepe, negatieve beeldvorming over ouderen.	5.98	175
2. Ouderen met fysieke zorgbehoeften of beperkingen krijgen kansen om te blijven deelnemen aan het leven in de stad.	5.80	
3. Er worden concrete acties genomen rond psychische kwetsbaarheid en eenzaamheid bij ouderen.	5.91	
4. Mensen met dementie krijgen kansen om te blijven deelnemen aan het leven in de stad.	5.68	
5. De stad zet extra stappen in de strijd tegen armoede en onderbescherming van ouderen.	5.77	

7. Informeer ouderen via heldere, actuele en inclusieve communicatie

1. De stad begeleidt ouderen in het leren omgaan met de nieuwe (digitale) communicatiemiddelen.	6.38	165
2. Ouderen kunnen gebruik maken van computers in openbare gebouwen zoals de bibliotheek of het lokaal dienstencentrum.	7.45	
3. Ouderen krijgen ook informatie over de activiteiten in de stad via niet-digitale communicatiekanalen (stadsmagazine, flyers, affiches, informatiebladen).	6.76	
4. Er wordt moeite gedaan om ook kwetsbare ouderen te bereiken (vb. laaggeschoold, anderstalig, psychische kwetsbaar of mindermobiel).	6.09	
5. In de communicatie van de stad worden ouderen respectvol, positief en genuanceerd in beeld gebracht.	6.59	

8. Zorg dat ouderen zich vlot en comfortabel kunnen verplaatsen

1. De voetpaden worden regelmatig onderhouden en zijn vrij van obstakels. Er zijn veilige oversteekplaatsen en een goede verlichting.	4.65	264
2. Ouderen kunnen veilig fietsen in de stad en er zijn voldoende fietsenstallingen.	5.13	
3. Er is openbaar vervoer aanwezig op wandelafstand van de woningen. De opstapplaatsen zijn toegankelijk, ook met hulpmiddelen.	5.46	
4. Er zijn parkeerplaatsen bij publiek toegankelijke gebouwen zoals stadsdiensten, culturele centra, ziekenhuizen en lokale dienstencentra.	5.96	
5. Er is voldoende informatie beschikbaar over alternatieve vervoersmiddelen en vervoer op maat (vb. Minder Mobielen Centrale, fietstaxi's).	5.51	